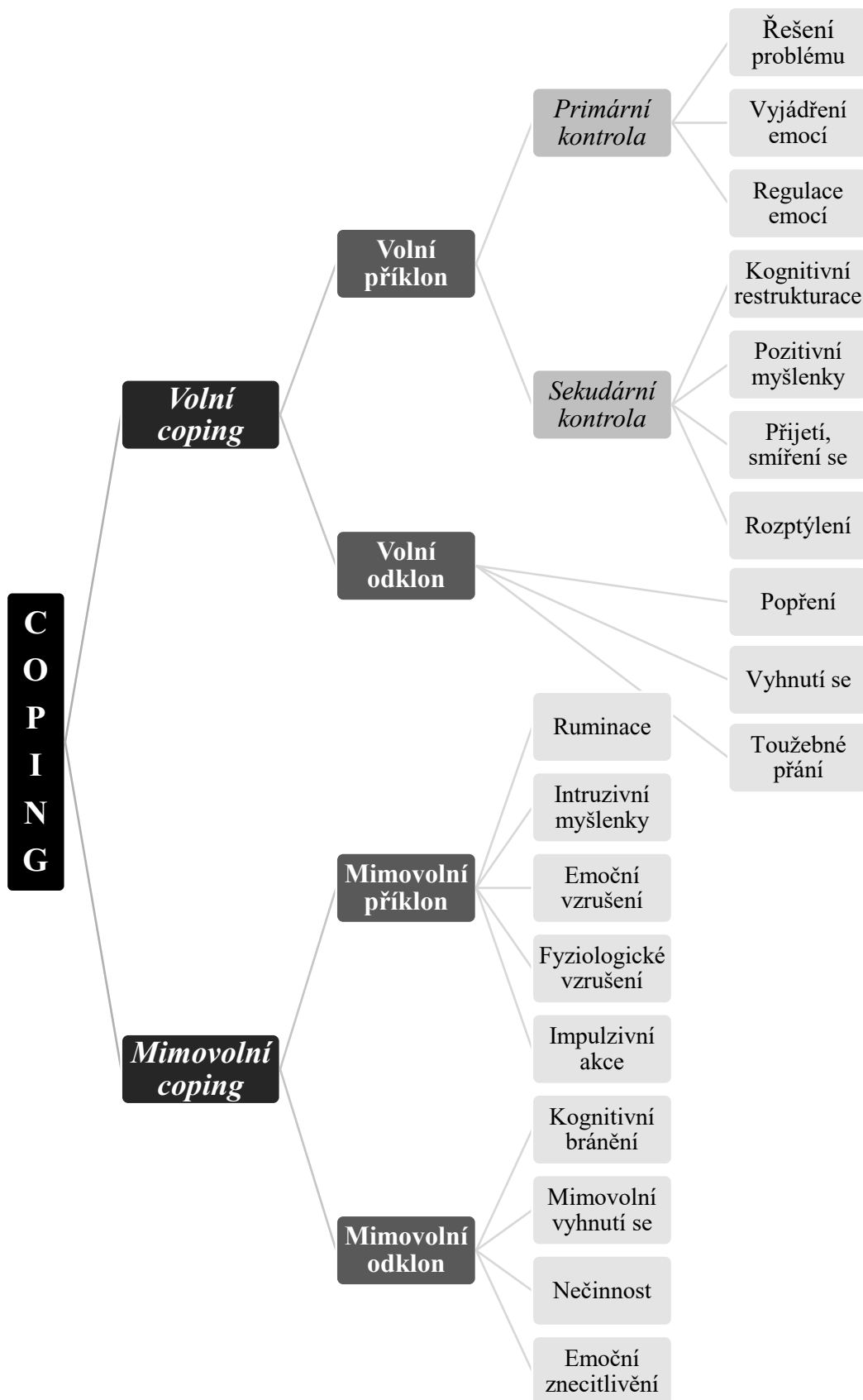

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Duální model copingu dle Compase a Connor-Smithové et al. (2000).....	2
Příloha 2: Informovaný souhlas	3
Příloha 3: Nedokončené věty.....	4
Příloha 4: Kostra semistrukturovaného rozhovoru.....	6
Příloha 5: Výzkumná data – Andrea	8
Příloha 6: Výzkumná data – Beata	24
Příloha 7: Výzkumná data – Celestýna	40
Příloha 8: Výzkumná data – Dorian	55

Příloha 1: Duální model copingu dle Compase a Connor-Smithové et al. (2000)

Příloha 2: Informovaný souhlas

INFORMOVANÝ SOUHLAS

S ÚČASTÍ VE VÝZKUMNÉM PROJEKTU BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Já,

tímto dávám svůj souhlas s účastí na výzkumném projektu Štěpánky Janusové, která je studentkou oboru Psychologie a speciální pedagogika na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Tento výzkum je součástí bakalářské práce zabývající se institutem tzv. „střídavé péče“. Cílem výzkumu je analýza osobních zkušeností jedinců, a to retrospektivně z pohledu dítěte, jenž ve střídavé péči pobývalo. Tyto informace budou získány prostřednictvím výzkumného rozhovoru s nyní již dospělými osobami.

Jakožto dobrovolný účastník výzkumu jsem byl(a) srozuměn(a) s tím, že veškerá má osobní data budou anonymizována a audionahrávka rozhovoru bude okamžitě pro přepisu smazána.

Byl(a) jsem srozuměn(a) s průběhem a délkou trvání výzkumu. Všechny mé dotazy a připomínky byly zodpovězeny k mé spokojenosti.

Jsem si vědom(a) toho, že má účast na výzkumu je zcela dobrovolná a mohu ji kdykoli zrušit.

V _____

Dne _____

Podpis účastníka _____

Podpis výzkumníka _____

Příloha 3: Nedokončené věty

Instrukce:

„V první části našeho rozhovoru bude Vaším úkolem dokončovat věty, které Vám budu číst. Vždy přečtu začátek věty a pak klesnu hlasem – tím Vám dám najevo, že je řada na Vás. Je nutné, abyste odpovídal(a) co nejrychleji a zároveň pravdivě. Neexistuje nic jako špatná odpověď, nad odpovědí příliš nepřemýšlejte – řekněte to první, co Vás napadne a co o Vás platí.

*Můžeme si to vyzkoušet na příkladu. Takže pozor, čtu: **Každé ráno...**“*

„Skvěle. Máte nějaké otázky? Můžeme začít?“

1. „V naší rodině...“
2. „Můj bratr/moje sestra...“
3. „Máme naši mámu rádi, ale...“
4. „V partnerském vztahu je nejdůležitější...“
5. „Moji kamarádi m(n)ě často...“
6. „Když přemyslím nad založením své vlastní rodiny...“
7. „Naši si o mně myslí, že...“
8. „Když mě něco trápí...“
9. „Tátové někdy...“
10. „Nejčastěji vzpomínám...“
11. „Přál(a) bych si, aby moje máma...“
12. „Jako dítě jsem byl(a)...“
13. „Jsem dost šikovný/šikovná, abych...“
14. „Kéž by také někdy můj bratr/moje sestra...“

15. „Myslím, že moje máma většinou...“
16. „Přál(a) bych si, abych neměl(a)...“
17. „Kéž by náš táta...“
18. „Svoje starosti často...“
19. „Tajně si přeji...“
20. „Nejslabší jsem...“
21. „Našeho tátu máme rádi, ale...“
22. „Dítě je v rodině...“
23. „Když jsem byl(a) malý/malá, moje největší přání bylo...“
24. „Nejvíce se bojím...“
25. „Byl(a) bych moc šťastný/šťastná, kdybych...“

Příloha 4: Kostra semistrukturovaného rozhovoru

A) Iniciační otázky, „ice-breakers“

- **„Povězte mi něco o sobě.“**
- **„Povězte mi něco o Vaší rodině.“**

B) Výzkumné otázky

- „Pamatujete něco z doby předtím, než se Vaši rodiče rozvedli? Jak tehdy vypadal Váš rodinný život?“
 - „Máte sourozence? Jaký jste měli vztah?“
 - „Jaký jste měl(a) vztah s rodiči?“
- „Co si pamatujete z doby, kdy se Vaši rodiče rozváděli?“
 - „Změnilo se tehdy něco ve vašem rodinném soužití? (Chování, rodinné zvyky, atmosféra, ...)“
 - **„Jak jste rozvod prožíval(a)? Jak jste se cítil(a)?“**
- „Jak vypadal Váš život po rozvodu rodičů?“
 - **„Kdy začala střídavá péče? Jak vypadala?“**
 - „Lišil se nějak pobyt s matkou a s otcem?“
 - „Jaké jste tehdy měli v rodině vztahy?“
 - „Co jste si tehdy o střídavé péči myslel(a)?“
 - „Co se vám na střídavé péči líbilo/nelíbilo?“
 - **„Jak jste se tehdy cítil(a)?“**
 - **„Bylo tehdy ve Vašem životě něco (někdo), co Vám pomáhalo překonávat těžké/nepříjemné chvíle?“**
 - **„Co jste dělal(a), když jste se cítil(a) špatně?“**
 - **„Měl(a) jste nějakou oblíbenou činnost, věc nebo osobu, která Vám dokázala ulevit od špatných pocitů?“** (sport, koníčky, hry, přátelé, příbuzní, učitelé, ...)
- „Kdy skončila střídavá péče?“
 - Byla to něčí iniciativa?“

C) Závěrečné otázky

- „Měnily se Vaše názory/pocity ohledně střídavé péče spolu s tím, jak jste stárl(a)?“
- „Co o střídavé péči soudíte dnes, když se zpětně díváte na svůj život?“
- **„Jak Vás ovlivnilo to, že jste vyrůstal(a) ve střídavé péči?“**
- **„Co byste poradil(a) dětem, které se octnou v podobné situaci?“**
- **„Co byste poradil(a) rodičům, kteří se octnou v podobné situaci?“**
- „Chtěl(a) byste se ještě na něco zeptat nebo něco dodat k již řečenému?“

Příloha 5: Výzkumná data – Andrea

1. část: NEDOKONČENÉ VĚTY

1. **V naší rodině...** jsou 4 členové. (Reakční čas: 6 s.)
2. **Můj bratr...** je o 3 roky mladší. (6 s.)
3. **Máme naši mámu rádi, ale...** Tam není žádné ale. (5 s.)
4. **V partnerském vztahu je nejdůležitější...** komunikace a možnost kompromisu. (6 s.)
5. **Moji kamarádi m(n)ě často...** nazývají, že jsem praktická. (5 s.)
6. **Když přemýšlím nad založením své vlastní rodiny...** potřebuju mít zajištěné finanční záležitosti. (13 s.)
7. **Naši si o mně myslí, že...** jsem chytrá a všechno mi jde hrozně snadno. (3 s.)
8. **Když mě něco trápí...** tak se uzavírám do sebe. (3 s.)
9. **Tátové někdy...** jsou přísní. (3 s.)
10. **Nejčastěji vzpomínám...** v rámci rodiny na hádky. (4 s.)
11. **Přál(a) bych si, aby moje máma...** byla šťastná. (2 s.)
12. **Jako dítě jsem byl(a)...** uzavřená a plachá. (3 s.)
13. **Jsem dost šikovná, abych...** se o sebe postarala sama. (2 s.)
14. **Kéž by také někdy můj bratr...** se dovedl vcítit do mé situace. (4 s.)
15. **Myslím, že moje máma většinou...** si neuvědomuje, co cítíme, jako já a můj bratr. (7 s.)
16. **Přál(a) bych si, abych neměl(a)...** já jsem spokojená se vším, co mám. (4 s.)
17. **Kéž by náš táta...** mohl být šťastný. (4 s.)
18. **Svoje starosti často...** si nechávám pro sebe. Anebo je vypovídám příteli. (5 s.)
19. **Tajně si přeji...** já asi nemám žádná tajná přání. (2 s.)
20. **Nej slabší jsem...** když musím ukázat svoje emoce. (5 s.)
21. **Našeho tátu máme rádi, ale...** tam taky asi není žádné ale. (4 s.)
22. **Dítě je v rodině...** poklad! (3 s.)
23. **Když jsem byla malá, moje největší přání bylo...** aby se naši nehádali. (2 s.)
24. **Nejvíc se bojím...** že přijdu o někoho blízkého. (3 s.)
25. **Byla bych moc šťastná, kdybych...** dosáhla všeho, co chci. (3 s.)

2. část: SEMI-STRUKTUROVANÝ ROZHOVOR

Štěpánka Janusová (výzkumník): „Tak úplně na začátek, já Vás poprosím, abyste mi pověděla něco o sobě.“

Andrea (respondentka): „Uhm-m¹, tak... Já teda, uhm, já s bráchou, žijeme od narození v Praze.“

ŠJ: „Uhm-m...“ [Přikývnutí.]²

Andrea: „Co jsem se ptala, protože já si to úplně přesně nepamatuju, tak naši se rozvedli, když mně bylo 7 a bráchovi 3, s tím že... ten proces okolo toho trval asi okolo dvou let.“ [Odmlčí se.]

ŠJ: „Takže když Vám bylo 7, bratrovi 3 roky...“

Andrea: [Pokračuje.] „...s tím, že ten rozvod trval asi dva roky. Co já si pamatuju, tak se naši vždycky hádali. Nejsem si úplně jistá, jestli to je od té doby, co požádali o rozvod, nebo dřív, ale z téhle té doby si pamatuju hlavně to.“ [Odmlčí se.] „Uhm... Tam byl docela problém, že... oni ssspolu nebyli schopni jako komunikovat, takže spoustu věcí, těsně před rozvodem a po něm, tak řešili přes nás děti, nebo respektive přeze mě. Něco typu ‚vyřídí mámě, řekni tátovi‘³... a tak.“

ŠJ: „Uhm-m, jasně...“

Andrea: „Ta střídavá péče, do které my jsme byli potom... soudem nějakým způsobem... **přířknuti**⁴, tak spočívala v tom, že jsme se střídali po týdnu... aaa... uhm... bylo to tak, že **my** jsme se střídali, takže my jsme běhali mezi dvěma bydlišti rodičů. Hm... které jsou teda v rámci Prahy. Ne nějak blízko od sebe, ale tak do hodiny městskou. V okamžiku, kdy já jsem potom... šla na gymnázium, tak se hledalo gymnázium, které by bylo někde na půli cesty.“

ŠJ: „Uhm-m.“ [Přikyvuje.]

Andrea: „Ještě k té střídavé péči, tak nejdřív bylo předání v neděli večer, nebo ve tři hodiny odpoledne, což... rodičům nevyhovovalo, protože v okamžiku, kdy bylo léto a byli jsme někde na víkendu na chatě, tak jsme se museli sbalit brzo a prostě čekat v tý horký rozpálený

¹ „Uhm-m“ / „uhm“ = přitakání

² [Přikývnutí] = neverbální komunikační projevy, chování

³ Respondentka cituje své rodiče

⁴ **přířknuti** = slovo s důrazem

Praze. A... myslím, že táta to dost často nedodržoval, ten čas.“ [Odmlčí se.] „Pak se to změnilo na neděli v sedm večer, což bylo lepší, ale pořád tam byly hrozný popotahovačky, a **myslím** si, že rodičům vadilo, že se musejí potkat. Tak nakonec se to zařídilo tak, že my jsme se vyměnili v pondělí, sami, ale obnášelo to to, že jsme v pondělí do školy nesli plnou aktovku a spoustu jinejch věcí.“

ŠJ: „Uhhh... to zní jako pěkná nálož... To se vám všechno vešlo do té aktovky, nebo jste měli s sebou ještě další zavazadla-“

Andrea: [Přeruší **ŠJ.**] „-další tašky. Uhm-m. Většinou ještě jedna taška a narvaná aktovka.“

ŠJ: „Uhm, aha. A lišil se nějak ten pobyt u mámy a u táty?“

Andrea: „Uhhmm... Teď tedy nevím úplně přesně, co myslíte, oba jsou byty, nejsou to moc velký byty, v obou jsme měli s bratrem společný pokoj... Uhhh... Možná se ptejte.“

ŠJ: „Jo. Uhm... Já jsem to spíš myslela tak, jak třeba vypadal ten typický týden u mámy a u táty. Jestli tam... byly třeba nějaký rozdíly v nějaký... denní rutině...“ [Čeká.] „...jak jste to měli s bratrem třeba s kroužkama zařízený...“

Andrea: „My jsme... co si pamatuju, tak spoustu kroužků jsme měli ve škole, takže ty jsme si odbývali jakoby tam... a... na... jeden kroužek, kam jsem dojížděla, ale to nebylo hnedka od začátku, to bylo až později, to bylo tancování, tam mě vodila babička.“

ŠJ: „Uhm, a babička z čí strany, tátovy nebo máminy-“

Andrea: [Přeruší **ŠJ.**] „-z máminy. Protože ta je z Prahy. Tátova strana je úplně mimo.“

ŠJ: „Jo... A v tom, jak jste se vídali s prarodiči, změnilo se něco po tom rozvodu?“

Andrea: „Já si to nepamatuju.“ [Pokrčí rameny a usměje se.]

ŠJ: „Jo, jasně... a jak to tedy vypadalo po tom rozvodu? Vídali jste se normálně s oběma?“

Andrea: [Přitakává.] „Uhm-m, to ano, ... ale... v týdnů, co jsme byli u mámy, jsme se vídali s máminýma a v týdnů u táty s otcovýma...“

ŠJ: „Uhm-m, jo...“ [Odmlčí se.] „Vy jste říkala, že rodiče se spolu nechtěli úplně bavit, že to podle Vás vypadlo tak, že se nechtějí ani vídat...“

Andrea: „Uhm-m, v okamžiku, kdy se viděli, tak se hádali. Hádali se o nás, hádali se o to, co nám můžou nebo nemůžou dát, a že prostě jakoby některý věci oni pořídili nám, tak to zůstane u jednoho rodiče, a... tak.“

ŠJ: „Mmm. Jak jste to vnímala Vy?“

Andrea: „Hodně špatně.“ [Kývá hlavou a usmívá se, má skelné oči.] „Ještě teď to vnímám špatně. Takže... moc, na mě nedejte.“ [Utírá si rukou oči.]

ŠJ: „Kdyžtak, kdykoli to můžete stopnout, kdyby-“

Andrea: „Já jsem v pohodě-“

ŠJ: „-jo?“

Andrea: „jakože, ráda si o tom popovídám, ale prostě tohle je taková... spontánní reakce. A jsou to slzy, kdyby náhodou...“ [Říká rozřeseným hlasem, usmívá se a hledá v tašce.]

ŠJ: [Přikyvuje a pousměje se.] „Já to chápu, sama jsem si tím taky prošla, takže... uvědomuju si, že některý tyhle reakce člověk prostě neovládne...“

Andrea: [Velmi nepřirozeně pozitivním až veselým tónem, s uslzenýma očima pokračuje.] „Je to tak... Je to těžký o tom mluvit, nicméně... už jsem prostě s těma věcma smířená, jenom... prostě vzpomínky vyvolávají... takovýhle reakce občas, no. Já si jenom vyndám kapesník, ale jsem v pohodě, klidně se ptejte dál.“ [Vytáhne z tašky kapesník a utře si oči.]

ŠJ: „Dobře tedy...“ [Chvíli čeká.] „Tak mě napadá, měla jste si o tomhle, třeba během té střídavé péče, měla jste si o tom s kým popovídat-“

Andrea: [Přerušuje ŠJ.] „V té době rozvodu neee, a proto jsem se uzavírala do sebe. Jsem všechno tak jako dusila v sobě a... a tak.“ [Povzdychne si, stále se usmívá a žmoulá kapesník.]

ŠJ: [pokyvuje hlavou] „A... a co váš bratr?“

Andrea: „Ten si myslím, že to nechápal tehdy.“

ŠJ: „Dokážete nějak odhadnout, jak to asi vnímal on?“

Andrea: „Hmm... Já vám řeknu, jak jsem to vnímala **já**.“ [Její řeč nabere dynamiku.] „V okamžiku, kdy my jsme se museli prostě každý týden měnit, tak já jsem vlastně nevěděla **proč**, ze začátku, protože nám to nikdo nevysvětlil, ze strany rodičů nebo ...si to aspoň nepamatuju nebo to bylo nedostatečný. A... já si jako úplně... **nedovedu představit**, jak to mohlo vnímat to tříletý dítě tehdy, a... tak jako... rozhodně to na něm muselo něco **zanechat**, ale... většinou si myslím, že rodiče prostě zatěžovali s těma záležitostma ,*vyříd'*

tátovi, vyříd' mámě' mě.“ [Mimoděk ukáže prstem na sebe.] „Takže tohle to možná on vlastně **nevnímal**, nebo **nevěděl**, proč se hádaj a tak... Těžko soudit.“

ŠJ: „Jo... A zpětně jste spolu o tom třeba nemluvili? Když už jste oba dva dospělí...“

Andrea: „Uhhh, asi jsme se snažili, ale on je nicméně doted' takový nesdílný a...“ [Zasměje se a pokrčí rameny.] „...pořád jsem ta trapná starší sestra. Takže... takže jsme se k tomu, přímo k jádru pudla, nedostali.“

ŠJ: „Jo, uhm-m... a... dokážete odhadnout, jaký to tehdy bylo pro Vaše rodiče?“

Andrea: „Hmm... Původně to mělo dopadnout tak, že ... nebo dopadnout... jsme měli být **u mámy**, s tím, že táta by nás měl o víkendech, a s tím táta nesouhlasil, a v okamžiku, kdy byla nabídnuta ta střídavá péče, tak jako hodně bojoval pro to...“ [Odmlčí se.] „Já... to nedovedu odhadnout, jako nedovedu si představit, že... by mně jako měl někdo připravit **o můj vlastní děti**, zároveň si myslím, že oni tehdy nechápali, že... prostě... jsou dospělí a musí se spolu domluvit. A domluvit se... **ne** před náma. I kdyby se měli **pohádat**, ale tak to mělo znamenat, děti prostě zůstanou na víkend u prarodičů, jedněch nebo druhých, a prostě... se o něčem domluvíme. A takhle si myslím, že to nikdy neproběhlo.“

ŠJ: „Uhhh. V té... střídavé péči by měla probíhat nějaká... výměna informací, co se týče dětí, třeba, takové ty věci jako: teď bylo dítě nemocné, teď by asi nemělo chodit na tělocvik, nebo bude potřeba zaplatit tenhle kroužek... zvládali rodiče takovéhle domlouvání? Nebo řešili i tohle to přes Vás?“

Andrea: [zamyslí se] „Tak asi částečně. Spousta věcí byla psaná rukou...“

ŠJ: „Jakože...?“ [Nechápavě zvedá obočí.]

Andrea: „Jako že si posílali dopisy třeba...“

ŠJ: „Jo takhle...“ [Přikývne.]

Andrea: „Nebooo... se to řeklo nebo se to řešilo jako na poslední chvíli při tom předání, kdy... to bylo v rámci výčitek, možná hádek... Spoustu věcí jsem převážela já... Ale věřím tomu, že spoustu věcí byli schopní si říct sami třeba po telefonu... Tak.“ [Odmlčí se.]

ŠJ: „Já se ještě s dovolením vrátím k té otázce, jestli se... hm... nějak lišil ten pobyt u táty a u mámy... ve smyslu, že, jestli se byli rodiče schopní dohodnout se třeba na nějakých společných pravidlech v obou dvou těch domácnostech, třeba v kolik se chodí spát... a... nějaký, jako, výchovný pravidla...“ [Vyčkává.]

Andrea: „Hmm... Třeba v kolik se chodí spát, to si myslím, že s tím jako nikdy nebyl problém, že jsme chodili zhruba stejně, ale nevím, jestli se... jestli se na tomhle rodiče jako domlouvali. Myslím si, že ten denní režim byl dost podobný, pokud ne jako úplně stejný, což asi nemohl být... a... Myslím si, že spoustu věcí, co se týká výchovy, tak, se zanedbávalo. Ehm... nebylo to úplně takové ‚*máma ti to nedovolí, já ti to koupím*‘, protože zase jako takový finanční možnosti... zase taková výchova rodičů nebyla, nicméně...“ [Povzdech.] „Jak to vyjádřit... Ehm... V okamžiku, kdy... máma řekla, že něco nesmíme, a netýkalo se to něčeho finančního nebo tak, tak táta řekl ‚*ale jo, můžete*‘, můžete, nevím, si dát zmrzlinu, nebo... můžete se ještě teďka dívat na film, i když jste prostě... se dívali celý dopoledne na pohádky, já nevím, asi něco takového, asi spíš. A myslím si, že to bylo... spíš nám to mamka jakoby **zakázala** nebo **nedovolila**, a táta... to porušil, nebo tak nějak. Nevnímala jsem to naopak.“

ŠJ: „Takže u táty ty pravidla byly trochu... volnější? Jestli tomu rozumím správně?“

Andrea: „To ne... Tam... to bylo vedený jako přísnou rukou, ale v okamžiku, kdy bylo řečeno, že... něco máma nedovolila a my jsme z toho byly nešťastný, tak on to jakoby... já... ne...“ [Krčí rameny, hledá slova. Povzdechne si.] „Jakože... není to jako že by tam byly volný pravidla, to nebyly, ale možná jako natruc tomu druhému nebo tak nějak. Těžko říct.“ [Odmlčí se.]

ŠJ: „Uhm-m, jo... A Vy jste tedy už jednou říkala, že jste si tedy nejdřív vůbec neuvědomovala, co to znamená, že se teda přesouváte takhle po tom tejdnu... A... byla tedy nějaká chvíle, kdy Vám to došlo, nebo kdy Vám někdo jako... vysvětlil, naznačil, proč teda vlastně takhle pendlujete s bráchou?“

Andrea: „Ze strany rodičů ne, já si myslím, že my jsme si museli zvyknout.“

ŠJ: „Uhm-m...“ [Vyčkává.] „A byl tedy nějaký rozdíl v tom, jak jste to vnímala na začátku, a jak třeba po pár letech? To střídání?“

Andrea: „Já jsem ze začátku vůbec nevěděla jako co se děje, nebo... to já jsem **věděla**, že rodiče se rozvedli, ale... Je to takový jako pro to dítě složitý... Já-mm...“ [Vrtí hlavou a krčí rameny.] „...nesoustředila jsem se asi tolik ve škole, nebo... tak...“

ŠJ: „Mmm.“ [Přikývne.] „Jaký jste tehdy měla vztah s mámou a s tátou?“

Andrea: [Důrazně, s nepřírozeným úsměvem.] „**Špatný, s oběma.**“

ŠJ: „Jak se to projevovalo?“

Andrea: „Já jsem se s nima nebavila.“ [Odmlčí se.] „Nebo, tak jako jsem si s nima nesvě... nesvěřovala jsem se jim se svejma problémama, protože jsem věděla, že nezvládaj ty svoje... Doted' se jim nesvěřuju. Nebo jenom s takovým tím základem... ale... no. Tak.“

ŠJ: „Změnil se nějak ten vztah k nim? Nebo máte pořád pocit, že je to spíš špatný?“

Andrea: „Špatný to je pořád, ale... Myslím, že už se to nezmění, že je to, tak jako, že se hrany obrousily, s oběma rodičema jsem o rozvodu, o, hm, těch věcech, jak se nebyli schopni domluvit a tak, tak jsem se s nima oběma bavila, nicméně... z obou stran přišla úplně jiná informace. Ehm... Nemyslím si, že by oba lhali, každopádně...“ [Hluboký nádech.] „...je to hodně zkreslený a myslím si, že tohle by bylo dobrý, kdyby oni si vyjasnili tehdy, když se rozváděli. Že každý to vnímal úplně jinak, a... bral to jako křivdu sobě. Kdyby si tohle to oni mezi sebou vyjasnili, tak by tam nemusel být takovej střet...“

ŠJ: „Mmm... A je mezi nima tohle napětí do dneška?“

Andrea: „Ne, to není.“

ŠJ: „Takže už se to-“

Andrea: [Přerušit ŠJ.] Ale ono to není... no, hodně... kolik... 18? **18 let**... Není. Jsou spolu schopný vyjít, i když je pravda, že... se jako nějak... často nestýkají nebo si navzájem jako neříkají spoustu věcí, ale jsou schopný se sejít, vydržet spolu, říct, že... že v práci to je dobrý, a popovídat si, nevim, třeba, když... má jeden z nás narozeniny, a máme něco jako rodinnou oslavu, tak... není dvakrát, je jednou.“

ŠJ: „To je zajímavý, že je to... jako takovej docela velkej obrat mi to přijde, je to docela velkej rozdíl... A dřív teda, jestli to chápu správně, tak byly dvě narozeninový oslavy?“

Andrea: [Přikyvuje.] „Dvoje Vánoce, dvoje Velikonoce, tři nebo dvakrát.“

ŠJ: „Jak jste tohle zdvojování vnímala Vy?“

Andrea: „Tak zrovna u těchle těch velkých věcí mně to tak nevadilo, protože... v tom si myslím, že i rodiče se jako domluvili, že nám pořídí... ale zase to závisí na tom, jestli mně bylo 7 nebo jestli už mi bylo 17... že nám pořídí... prostě... jeden **mikinu**, druhej **dvě trička**, prostě jsme měli...“ [Začne mluvit trochu tenčím hlasem.] „...jeden dort a jeden dárek, a u druhýho byl taky dort a ten druhej dárek. Třeba. Nebo tak. A taky si myslím, že to bylo možná dělaný i pro... uh... tátovy rodiče, protože to jedno se slavilo tady v Praze a to druhý se slavilo v Podhůří. Tak. Možná aby si nás babička užila, no...“ [Křčí rameny.] „Kdo ví.“

ŠJ: [Nadechne se.] „A-“

Andrea: [Přeruší ŠJ.] „Jinak, pardon, ty oslavy nebo dorty nebo něco takovýho, tak je **taky dvakrát**, ale to je prostě, aby to s náma prarodiče byli schopni oslavit, to si myslím, že se děje všude, asi.“

ŠJ: [Přikývne] „A... já jsem se třeba setkávala s větou: Tak to je teda přece super, že máš dvoje Vánoce.“

Andrea: „To byste tomu člověku chtěla nejradši **nafackovat**.“ [Hořce se usměje.] „Dvakrát zdobíte stromeček, dvakrát uklízíte, dvakrát vaříte... mmm... no, dobře no, takhle. Pak máte dva dny, ale to je jedno – jeden den je **čtyřiadvacátýho**, druhý den je **šestadvacátýho**, no a... ve svý podstatě co... jenom se tím ztratí další den, kdy byste mohla bejt venku a stavět sněhuláka, no, když to přeženu...“

ŠJ: [Pauza.] „A bylo něco, co se Vám na té střídavé péči líbilo?“

Andrea: [Zhluboka se nadechne.] „První, co bych řekla, tak je **ne**. Ale ono to je asi, nevím, i, je to hrozně těžký, vzdát se vlastních dětí, na to, aby člověk řekl *„dobře, tak já jim nechci udělat tohle, tak je budu mít jen na víkend“*, myslím si, že je to hrozně těžký, a, možná až nefunkční, ale... Spíš bych viděla řešení ve střídavý péči týden-víkend, třeba na půl roku a pak to prohození. V okamžiku, kdy děti nemůžou mít prostě vlastní místo, kde by bydlely, protože je to třeba z finančního hlediska nedostupný, nebo tak.“

ŠJ: „A bylo něco, co se Vám teda nelíbilo, něco, co třeba jako víc vyčnívalo, nebo co jste měla pocit, že Vám zbytečně ztěžuje život, že by to bez té střídavé péče bylo lepší...“

Andrea: „To každopádně, ale já nemám srovnání. Já vlastně ani jako... nemám srovnání před a po. Protože to, co si pamatuju, tak se rodiče hádali a... potom, když začali bydlet od sebe, tak já jsem si vlastně hrozně oddechla, takže tohle to přece jenom trošku ubylo... Nicméně... nevím, no, bylo to hodně těžký. A zrovna střídavá péče po týdnu, to je opravdu jako, to je bláznivá věc.“

ŠJ: „Bylo to střídání po týdnu takhle i během prázdnin, těch velkejch letních?“

Andrea: „Ano. I když my jsme teda potom jezdili, já asi od 10 let, bratr od 7, tak jsme jezdili na tři neděle... pryč... ehmm... na tábor. Něco jako skautský tábor, ale.. no, skautský tábor, prostě na tři neděle pryč. A... to, že rodiče byli od sebe, tak většinou si mohli vzít týden dovolenou a ten druhý byl v práci, takže to jako ničemu nevadilo, takže my jsme byli na

celý prázdniny někde, že prostě jsme byli s **mámou** někde, pak jsme jeli na tábor, pak jsme byli tejdén s **tátou**... Nebylo to tak, že by nás jenom nějak tak poslali, to si myslím, že byla pro nás taková výhoda, ale... ne moc velká.“

ŠJ: „Jak jste trávili ten společnej čas s rodičema?“

Andrea: „My jsme hodně... Aaahaha, já bych chtěla říct sportovní, ale ono se to moc jako sport nebere; **turistika**. Takže... jsme chodili hodně často na výlety. Na pěší výlety, o sobotách a nedělích, nebo... Jsme spoustu času strávili na zahradě, u chalupy, nebo tak.“

ŠJ: „Bylo ve Vašem životě, tedy tehdy, když jste byla takhle malá, bylo ve Vašem životě **něco**, co Vám pomáhalo se s tím nějak vyrovnávat, překonávat ty těžký chvíle?“

Andrea: [Přemýšlí.] „Nejsem si úplně... vědomá toho, že tam něco bylo. Já jsem se hrozně uzavřela do sebe... a třeba po čase, když jsem se s tím nějakým způsobem smířila, tak... ehm... já bych nedovedla plakat. Před cizím člověkem. Prostě... jsem neukazovala vůbec nic a... asi mi to zůstalo do teď, že spoustu věcí, jako, neříkám, nebo neukazuju, a s postupem času jsem se to naučila, a potom je to takovej výbuch emocí, že to nedovedu udržet, třeba ten pláč, na uzdě, nebo tak.“

ŠJ: „A změnilo se to... třeba potom? Já zkusím... nějaký příklad... Když Vám bylo nepříjemně, špatně, třeba potom, co jste viděla rodiče, že se hádali, tak, co jste pak dělala? Měla jste třeba nějakou oblíbenou činnost, nebo něco takovýho? Něco, čím by se člověk... odvedl pozornost, nebo vybil ty emoce...“

Andrea: „Já bych se potřebovala... já mám takovou **povahu**, že bych se potřebovala někam zavřít nebo vykřičet, což v malým bytě není úplně možný... Později jsem to řešila, že jsem, ale to už jsem byla, prostě, od puberty dál, když mě něco **naštvalo**, tak jsem šla **ven**. Dřív... ehm... si to nepamatuju. Možná něco hrát. Anebo číst. Já jsem jako vášnivej čtenář, naprostej knihomol, ale považuju to za jednu z mejch dobrejch vlastností.“ [Směje se.]

ŠJ: „Co ráda čtete?“

Andrea: „Všechno.“ [Nadechne se a usměje.] „Beletrie, sci-fi, ale i nějaký jako, ne naučný, ale životopisy třeba.“

ŠJ: „Aah... A měla jste kolem sebe třeba někoho, ať už to byl nějaký Váš kamarád, nebo nějaký dospělák, koho jste vnímala jako svoji podporu, oporu?“

Andrea: „Já si tím úplně nejsem jistá. Ale... možná prarodiče. Že to byl takovej jako trošku únik od reality, když jsem byla u nich, že jsem na to jako mohla trochu zapomenout, ale... nevím, jestli se to za to dá úplně přesně považovat, to asi není stoprocentní odpověď, no...“

ŠJ: [Pousměje se, kývá hlavou.] „Já myslím, že to sedí, že je to ok... A co třeba teďka? Když se musíte vyrovnávat s nějakýma nepříjemnýma pocitama, máte teďka nějakou svoji oblíbenou činnost, nebo místo, osobu...“

Andrea: „Já se **vypovídám**. Přítelovi.“ [Pauza.] „Taky to musí být pořádná silná osobnost, že to zvládne, ale... zatím to zvládá.“ [Směje se.] „Aah... no, asi tak. Nebo jdu ven do přírody. Se projít. **Sama**. To potom sama... Nebo si čist, ale to většinou úplně nejde, protože na to potřebujete nějakou... židli doma a doma to taky nejde, takže, prostě do přírody a tam si klidně čist, ale když už jsem v přírodě, tak se většinou i projdu.“ [Odkáže si.] „Taková zmatečná odpověď, ale...“ [Pokrčí rameny a pousměje se.]

ŠJ: „...ale není jednoduchý na tyhle ty otázky odpovídat.“ [Usměje se.] „Já se ještě zpátky vrátím k té střídavce...“

Andrea: „Uhm-m...“

ŠJ: „...kdy ta střídavá péče skončila? Nebo trvá do dneška?“

Andrea: „No...“ [Hluboký výdech, nádech.] „Oficiálně je do 18. My, protože jsme neměli asi jako preferenci a oba s bráchou studujem, nebo jsme studovali i po tom 18. roce, tak fungovala pořád, s tím že v okamžiku, kdy já jsem měla maturovat, tak... nastal takovej střet zájmů... v bytě u táty, protože ten je ještě o něco menší, a dětskej pokojíček tam zároveň sloužil jako obývací a... oni prostě se rádi do půlnoci dívali na televizi. A v okamžiku, kdy já jsem se potřebovala učit do tří, tak jsem se učila v kuchyni, ale když jsem potřebovala jít spát v devět, tak mi bylo řečeno: „*No tak usni*“.“ [Z jejího hlasu je znát kontrolovaná zlost. Odmlčí se.] „Aaa... takže tam jako... to nebylo úplně dobrý, každopádně myslím si, že maturitu jsem takhle nějak překlepala, ještě první semestr na vejšce, a už na první zkouškový jsem zmizela k mamě a... vlastně od té doby jsem tam pořád, a k tátovi jdu tak jako občas na návštěvu, ale spíš je to tak, že se vidíme tak jakože jdeme spolu **plavat**, nebo jedeme spolu k **prarodičům** na návštěvu, nebo tak.“

ŠJ: „Takže dá se říct, že... Vlastně ta střídavá péče byla ukončena-“

Andrea: „Uhm, já si myslím, že tohle už nebylo řešeno soudem, že my jsme měli střídavou péči do 18, nebo prostě tak jak to je, a dál už je to jako na dohodu. Že prostě jsme

asi jako nechtěli nikoho z těch rodičů šidit nebo tak, tak jsme se prostě střídali, protože už přece jenom se střídáte 13 let a... přijde vám to tak jako... **normální**, možná, dnes. Tak, my jsme se střídali dál.“

ŠJ: „A teď bydlíte teda jak, bydlíte u mámy?“

Andrea: „Momentálně u mámy, ale budu se stěhovat, k příteli, teda jako, s přítelem, do společného. Ale je to tak, že... ten byt je o něco větší a já tam můžu mít svůj vlastní pokoj, protože tam se to udělalo, že z obýváku je bratrův pokoj a z našeho společného je můj, v tenhle ten okamžik.“ [Pauza.] „I když to taky není úplně ideální, protože ta skladba pokojů je tak, že oba jsou průchodáky, no a to se holt nedá nic dělat. Je to pořád aspoň trochu nějaký svý soukromí.“

ŠJ: „Je pro Vás důležitý mít v tom bytě soukromí, mít tam bezpečný místo?“

Andrea: „**Strašně.**“ [Přikyvuje.] „I kdyby to měl bejt třeba jenom kout, prostě...“

ŠJ: „...aby byl Váš.“

Andrea: „Tak. Jakože zatukat, a tak.“

ŠJ: [Pauza.] „Co si o střídavé péči myslíte dneska? Když se zpětně díváte na to rozhodnutí Vašich rodičů, že budete s bratrem ve střídavé péči...“

Andrea: „Já si... Upřímně, myslím si, že střídavá péče je úplně na hovno. Ale bylo to v ten okamžik to nejlepší možný řešení, který bylo nasnadě. Tam spíš... Klidně to tam napište i **takhle**, jako, já to takhle říkám docela dlouho, a... asi už jsem tak stará, že se za ty vulgarismy nestydím.“ [Směje se.]

ŠJ: „Jsmo dospělí.“ [Směje se a mávne rukou.]

Andrea: „Takže... Tam by byla asi.. nebo... bylo by tam něco, co by se mohlo řešit právě jako o tý střídavý péči, že by to nebylo na týden. Ale třeba na 14 dní. Možná v tom malým věku by to bylo ještě horší, že bysme plakali, kdybysme prostě chtěli jít k tomu druhému, ale to se prej stejně dělo, že, prostě, jsme po týdnu šly k druhému a plakali jsme a tak...“ [Hlas se ztišuje až do ztracena.] „Nebo právě ten... týden u jednoho rodiče a jednou za 14 dní na víkend ke druhému a třeba po půl roce to změnit. Vůbec si nejsem jistá tím, jestli by to bylo dobrý, protože jsem to takhle nikdy nezkusila, určitě by to bylo taky těžký, a... tak kdo ví. Jinak myslím si, že nejlepší možný přístup je **ten**, že děti se **nemusej stěhovat**. Stěhujou se **rodiče.**“ [Hluboký nádech.] „Ale... tam je to potom... jako hodně **finančně** náročný, ale

prostě ty děti by... Kdyby ta možnost byla, tak si myslím, že je to asi nejlepší řešení, protože přece jednom... Máte svý věci na jednom místě, nemusíte nic tahat, vždycky jdete do toho jednoho baráku nebo jednoho bytu, a nemusíte přemýšlet, kam zrovna jako máte jít. Každopádně tam už je potom taky, jak to vyřešit, jestli po týdnu nebo po delší době, ale myslím si, že už je to takový jako... snazší rozhodování.“

ŠJ: „Mmm... Vy jste mluvila o tom, že by měl člověk jen jedny věci, nebo že by je nemusel stěhovat. Měli jste nějaký věci zdvojený, že jste je měli v obou bytech?“

Andrea: [Přikyvuje.] „Jo, některý.“

ŠJ: „Ale některý jste teda přesto museli stěhovat?“

Andrea: „Uhm-m, většinou některý věci do školy, nebo... co... Já si teď asi nevzpomenu. Jsou to hlavně věci do školy, spousta učebnic, my jsme spoustu věcí potom postupem času a s dohodou třeba na gymplu měli **dvakrát**. Takže něco se... něco bylo u rodičů, nebo co jsme mohli, tak jsme si nechávali ve skříňkách... Ale pořád to je, že něco jako potřebujete, nebo že... Tahle mikina se vám líbí a je vám fakt příjemná, tak si ji chcete vzít s sebou, to myslím, že znáte asi taky...“

ŠJ: [Přikyvuje.]

Andrea: „A... tak prostě vždycky to tak je, že se něco muselo brát. No. Tak.“ [Hlas se ztišuje až do ztracena.]

ŠJ: [Ticho.] „Máte nějakou představu o tom, co si o tý střídavý péči myslí Váš bratr? Jak to takhle zpětně vidí on?“

Andrea: „Ne, my se o tom nebavíme. Skoro vůbec.“

ŠJ: „Jako že je to pro Vás přímo tabu téma, nebo obecně spolu moc nemluvíte?“

Andrea: „No-ho...“ [Zasměje se.] „My obecně se spolu moc jako nesvěřujem... Uh... Spíš asi z jeho strany... Každopádně... Několikrát jsme na to jako se snažili narazit... A myslím si, že brácha o tomhle tématu prostě nemluví.“

ŠJ: „A jaký má bratr vztah s rodičema?“

Andrea: [Zamyslí se.] „Myslím, že lepší s tátou než s mámou. A já to mám zase trochu obráceně. Není to jako... no...“ [Usměje se.] „Možná to je taky způsobený tím, že prostě ten kluk potřebuje **tátu** a holka víc **mámu**. Si myslím, že je takový i přirozený.“ [Odmlčí se.]

ŠJ: „Jak máte pocit, že Vás ovlivnilo to, že jste vyrůstala ve střídavé péči?“

Andrea: [Dlouho přemýšlí.] „Já jsem musela předčasně dospět.“

ŠJ: [Tiše.] „Jak se to projevuje, když člověk musí předčasně dospět?“

Andrea: „Nu... Tak berete zodpovědnost za svého mladšího sourozence... Aah... Přestává vás bavit hrát si s hračkama... Vnímáte prostě nějaký takový věci, co se týká financí... Nebo toho stěhování... Možná je to taky způsobený tím, že rodiče přese mě posílali spoustu věcí, což se ale jako **netýká** úplně střídavý péče, to se týká toho, jak naši s tím nebyli schopný se vypořádat. Asi by to bylo jiný, kdyby... tam ta střídavá péče nebyla, protože... by to bylo nějakým způsobem snazší na domluvu, asi. Protože ta střídavá má takový jako hodně... volný hranice.“

ŠJ: „Takže na domluvu by podle Vás byla snazší jaká varianta péče? Já si to jen potřebuju malinko srovnat...“

Andrea: „Nenene, v okamžiku kdy třeba od soudu jste přiřknuta k jednomu rodiči a k druhému chodíte jednou za 14 dní na víkend, tak je jasný, že... prostě jste u jednoho rodiče přes týden a jednou za 14 dní jdete k tomu druhému. A tady, tím že to je prostě střídavá péče, tak to bude prostě týden. A teďka: budeme se měnit v úterý? Nebo ve čtvrtek? Nebo v neděli? A v kolik hodin? A jak to bude s Vánoce, jestli jako budeme na Štědrej večer u mámy a pak jedeme na hory nebo... Jestli budeme na Silvestra a na ty předchozí dny u mámy a u táty na Štědrej večer a ty svátky... Myslím si... Nebo, nevím jako jak to úplně popsat.“

ŠJ: „Jo, takže by Vám pomohlo, kdyby to bylo víc předvídatelný? Ten režim?“

Andrea: „Asi. Nebo... ono... Tam právě tehdy, myslím si, jak se s tím začínalo, tak to byla prostě střídavá péče týden a týden a bylo to na domluvu **rodičů**, kdy se my budeme jakoby střídat nebo měnit. No a tenhle ten problém, kdy vlastně od soudu to bylo takový jako volný, tak to byl pro ně, nebo pro nás to byl asi ten **největší problém**, protože se musí na něčem **dohodnout**, a nebyli úplně schopní se na ničem... jako **na spoustě věcí** dohodnout, tak právě i takhle ta jakoby volnost určitá tam dělala problém. Nevím jako to řešit. Popravdě – nevím.“

ŠJ: [Pauza.] „A zkoušela jste si někdy představit, jaký by to bylo, kdyby ta střídavá péče nebyla?“

Andrea: „Snažila, ale nejde to. Jakože... přemýšlíte nad tím a vlastně vůbec nevíte, co by Vás čekalo. Prostě znáte jednom jedno. Nebo takhle jsem to prostě jako dítě vnímala.“
[Odmlčí se.]

ŠJ: „Co byste poradila rodičům, který se octnou ve stejný situaci jako Vaši rodiče? To znamená, rodiče, kteří se rozhodnou mít dítě ve střídavé péči...“

Andrea: „Já možná ještě trošku přeskočím. My jsme měli možná jednu obrovskou **výhodu** – tím, jak jsme pendlovali mezi těmi dvěma byty, tak ti rodiče si našli, jako, partnera, ale... Nikdy za tu dobu, co my jsme byli nezletilí, tak jakoby spolu nebydleli. Nezaložili si další rodinu. Jsme **jenom my dva**. Táta ani máma prostě nemají dalšího potomka. Myslím si, že v okamžiku, kdy by měli, tak my vlastně... nebo já bych to asi tak vnímala, že prostě člověk ztratí ten domov. Že prostě tam už bydlí někdo **jinej** a já jsem prostě jenom někde jako na půli cesty. Nebo prostě... v tom **stěhování** věčně.“ [Nadechne se.] „Takže tohle byla taková výhoda, že si nikdo nenašel takovýho partnera... no, výhoda, no tak, pro nás pro děti, jo? Je těžký to určit, nicméně asi bych byla pro to, aby... ty děti mohly mít fakt jako svůj **byt** nebo **barák** nebo prostě **něco**, co by bylo vyloženě jejich. A jestli by to bylo dobrý, aby to byla jako vyloženě podmínka k tý střídavý péči... Asi je jedno, jestli by to musel být další barák, anebo... by bylo třeba rodiče schopný se střídat v jednom bytě... a děti by zůstaly v tom druhým, jestli mi rozumíte. Že by tam jako nebyla nemovitost navíc. To by možná řešilo ten okamžik, že rodiče... Když to je blbost, že, to je kravina, pardon, já jenom tak něco vymejšlím z fleku, protože jakože v okamžiku, kdy oni by chtěli založit rodinu, tak nemůžou založit rodinu, která bude, nebo že budou dvě rodiny na jednom místě a... to je blbost.“

ŠJ: „Já věřím tomu, že i takovýhle rodiny existují, že už je pro ně prostě nesnesitelný žít spolu, už to prostě nezvládnou, a tohle je pro ně třeba jediný finanční řešení. Někde takovýhle varianta určitě je, ale myslím si, že není úplně častá, nejčastější opravdu je, že ty rodiče bydlí každý ve svém a... ty děti se střídají mezi nima.“

Andrea: „Hmm.“

ŠJ: „A... Kdybyste takhle měla něco poradit těm dětem, co se octnou ve střídavý péči?“

Andrea: „Já bych nejdřív něco poradila rodičům, a to aby prostě spolu byli schopný se domluvit. Jindy než před dětma a... jako, v té situaci jsem se neoctl, a vůbec nevím, jak těžký to může bejt, s někým bydlet a žít a mít s ním děti a pak se na něj tak naštvat, že se rozvedete a ještě nebudete schopný spolu vůbec komunikovat. Ale... nevím no. Asi

v okamžiku, kdy máte tu možnost hlídání třeba u prarodičů, tak prostě... ty děti odeslat **tam**. A dát si třeba volno. Jako od dětí, od sebe sami navzájem, jako partnerů... a prostě nějakým způsobem promyslet. Že to jako nejde udělat **ráz naráz**, ale ráz naráz není ani rozvod, no.“
[Pauza.] „To je asi... Tam je to případ od případu. Nedá se to řešit jako hrozně paušálně, nebo tak...“

ŠJ: [Přikyvuje.] „S tím nelze než souhlasit. Ale já se teď ještě vrátím, mě to totiž opravdu zajímá...“ [ŠJ i Andrea se smějí.] „Jestli byste mohla něco poradit těm dětem?“

Andrea: „Ať si... Domluví s rodiči, že každý z nich musí mít právě někde svůj vlastní **koutek**. A musí to být tak, aby... ideálně, tam byl ten koutek pro každého z těch dětí, i kdyby, to nemusí bejt pokoj, může to bejt prostě část pokoje, fakt jako, část pokoje jednoho, část pokoje druhýho, část pokoje třetího, třeba. Ale ať do toho dětskýho prostoru ty rodiče vstupujou s nějakou **úctou**. Takže právě když jsou děti větší, a větší znamená klidně už od 1. třídy, tak prostě je slušný zaťukat. Zaťukat a vstoupit klidně rovnou nebo prostě... něco takovýho, aby vám, jako tomu dítěti, to dávalo nějaký signál, že **tady** prostě jste ve vlastním, a je to takovej váš svět, kam se můžete jako utýct.“

ŠJ: „Někde, kde je bezpečno, jestli to chápu správně...?“

Andrea: „Tak.“ [Přikyvuje.]

ŠJ: „Nám se to pomalinku chýlí ke konci, tak mě napadá, jestli k tomu, co jsme tady dnes probíraly, jestli k tomu chcete ještě něco dodat, nebo třeba upravit něco, co jste řekla předtím...“

Andrea: „To ne... spíš... Spoustu věcí, který jsem Vám řekla, a řekla jsem Vám, že úplně nevím, tak myslím, že **nikdy** nebudu vědět. Zatím jsem v té situaci, kdy jsem pořád to dítě. Ještě s partnerem nebydlíme společně, i když už to chystáme, takže možná na to budu mít za chvíli trošku jiný názor, ale v tenhle ten okamžik, prostě... **nevím**. Zažila jsem jednu situaci a je těžký soudit, jaký by to bylo v té druhý. Můžu si to jen tak jako domýšlet, ale...“
[Pokrčí rameny a odmlčí se.]

ŠJ: „Jak si Vy sama představujete svůj budoucí rodinný život?“

Andrea: „Já myslím, že jsem to řekla na začátku, je to o kompromisech a komunikaci.“

ŠJ: „Jo, jasně, v těch nedokončených větách, já si to pamatuju... Ta komunikace a kompromisy, já slyším, že je to pro Vás téma, které je pro Vás důležité, hodně se Vám tam opakuje...“

Andrea: „Jo.“ [Přikývne a odmlčí se.] „Jako může se stát podle mě úplně cokoliv, ale v okamžiku, kdy vy jste o tom ochotná **mluvit** a uznat, že nemáte jenom tu pravdu, že tam je prostě někde na půl cesty a udělat tam právě... no, prostě **komunikace** a **kompromis**! To je nějaký cíl k... ne ideálnímu, ale partnerskému soužití. A vlastně to není jenom o partnerství, ale i s kamarádama a kolegama v práci...“ [Odmlčí se.]

ŠJ: [Vyčkává.] „Je to takhle všechno, nebo Vám tam vyvstává ještě nějaká věc, které jsme se třeba nevěnovaly, na kterou jsem se přímo nezeptala, nebo ke který jsme se nedostaly a Vy byste ji chtěla zmínit...“

Andrea: „Nejsem si toho vědomá.“

ŠJ: „Dobře, tak jo. Můžem to tedy takhle uzavřít?“

Andrea: „Můžeme.“

ŠJ: „Tak jo. Já Vám moc děkuju.“ [Usměje se.]

Andrea: [S úsměvem.] „Rádo se stalo.“

Příloha 6: Výzkumná data – Beata

1. část: NEDOKONČENÉ VĚTY

1. **V naší rodině... panuje nejistota.** (Reakční čas: 9 s.)
2. **Moje sestra... je skvělý člověk.** (7 s.)
3. **Máme naši mámu rádi, ale... nemáme s ní žádný kontakt.** (5 s.)
4. **V partnerském vztahu je nejdůležitější... důvěra.** (2 s.)
5. **Moji kamarádi m(n)ě často... rozveselí.** (3 s.)
6. **Když přemýšlím nad založením své vlastní rodiny... mám strach.** (2 s.)
7. **Naši si o mně myslí, že... se mi teď daří dobře.** (15 s.)
8. **Když mě něco trápí... jdu cvičit.** (2 s.)
9. **Tátové někdy... potřebují obejmout.** (3 s.)
10. **Nejčastěji vzpomínám... na léta na střední.** (17 s.)
11. **Přála bych si, aby moje máma... neexistovala.** (14 s.)
12. **Jako dítě jsem byla... tlustá.** (2 s.)
13. **Jsem dost šikovná, abych... mohla učit.** (5 s.)
14. **Kéž by také někdy moje sestra... zavolala sama od sebe.** (3 s.)
15. **Myslím, že moje máma většinou... nemá co na práci.** (8 s.)
16. **Přála bych si, abych neměla... křivý nos.** (4 s.)
17. **Kéž by náš táta... bydlel blíž.** (6 s.)
18. **Svoje starosti často... neříkám nahlas.** (4 s.)
19. **Tajně si přeji... psa.** (1 s.)
20. **Nejslabší jsem... v běhání.** (2 s.)
21. **Našeho tátu máme rádi, ale... je tvrdohlavý.** (3 s.)
22. **Dítě je v rodině... na 1. místě.** (3 s.)
23. **Když jsem byla malá, moje největší přání bylo... odstěhovat se.** (3 s.)
24. **Nejvíc se bojím... samoty.** (1 s.)
25. **Byla bych moc šťastná, kdybych... splatila hypotéku.** (3 s.)

2. část: SEMI-STRUKTUROVANÝ ROZHOVOR

ŠJ: „Tak... úplně na začátek bych Vás poprosila, abyste mi řekla něco o sobě.“

Beata: [Mírně pokrčí rameny.] „Máte nějakou konkrétní oblast, na kterou se chcete zaměřit?“ [Směje se.]

ŠJ: „To je na Vás.“

Beata: [Vyčítavě se zamračí a zasměje se.] „Ale no tak... Ehm... Něco o sobě... Aktuálně jsem učitelka, učím 3. třídu na ne-pražské škole, z Prahy jsem po prvním roce praxe utekla... Stěhujeme se se snoubencem do nového, který budeme třicet let splácet... Plánujeme rodinu, svatbu... Spoustu dalších dospělých věcí...“ [Zasměje se.] „Stačí?“ [Odmlčí se.] „Ráda čtu...“ [Pauza.]

ŠJ: [Přikývne.] „Tak pojďme tedy trochu blíže k tomu hlavnímu tématu. Povězte mi něco o Vaší rodině.“

Beata: „O naší rodině... Naše rodina nefunguje, máme mezi sebou hromadu tajemství a fungujeme na velmi povrchních vztazích.“ [Mluví celou dobu s úsměvem, ale trochu strojeným, nepřírozeným, neveselým.]

ŠJ: „Kolik Vás je v rodině?“

Beata: „Čtyři.“

ŠJ: „Uhm-m... Vy jste v těch Nedokončených větách říkala, že máte sestru?“

Beata: „Ano.“

ŠJ: „Mladší nebo starší?“

Beata: „Mladší.“

ŠJ: „O kolik?“

Beata: „Dva a půl roku.“

ŠJ: [Čeká, mlčí.] „Mně přijde docela odvážné, jak jste hnedka takhle na začátku otevřeně řekla, že Vaše rodina nefunguje... Máte s někým z rodiny trochu lepší vztah?“

Beata: „Nemám.“

ŠJ: „Takže máte pocit, že se všemi je ten vztah nefunkční?“

Beata: „Ano.“

ŠJ: „A co oni mezi sebou?“

Beata: „Oni mezi sebou? My fungujeme všichni na tomhle... módu.“ [Hořce se zasměje.]

ŠJ: [Pauza.] „Kdy se Vaši rodiče rozvedli? Jak je to dlouho?“

Beata: „Když mi bylo 13... Takže 15 let zpátky.“

ŠJ: „Uhm-m...“ [Pauza.] „Takže Vaší sestře bylo tehdy... 10 a půl?“

Beata: „Ano...“

ŠJ: „Takže máte tak trochu porovnání toho, jak ten rodinný život vypadal před tím rozvodem a po něm...“

Beata: [Přikývne.] „Ano...“

ŠJ: „...jak to tedy vypadalo před rozvodem?“

Beata: „Myslím, že v dobách, kdy to bylo v pořádku, jsme byly hodně malé na to, abychom nad tím přemýšlely, takže... to Vám neumím říct.“

ŠJ: „Tak... z toho, co si pamatujete?“

Beata: „Hmm... Můj obranný mechanismus po tady těch střídavých věcích bylo... zapominání.“ [Široce a nevesele se usmívá.] „Celkově si moc věcí nepamatuju. Táta hodně pracoval a... máma nebyla často doma a hlídala nás sousedka. Rodinných zážitků společných taky moc nemáme.“

ŠJ: „Když jste byla takhle mladší, jakej jste měla vztah k rodičům?“ [Odmlčí se.] „Co jste si o nich myslela?“

Beata: [Přemýšlí.] „Fáze rozvodu, ne fáze před? Fáze která?“

ŠJ: „Ještě před tím rozvodem.“

Beata: „Před rozvodem. No... Táta byl vždycky přísnější, máma... byla máma, ale neměla jsem důvod o něčem jako pochybovat. V mých očích bylo všechno v pořádku.“

ŠJ: „A jakej jste měla vztah se sestrou, když jste byly malé?“

Beata: „My jsme se moc... uhm, nemusely.“ [Smutně se usměje.]

ŠJ: „Jak se to projevovalo?“

Beata: [Široce a trochu strnule se usmívá.] „Neuměly jsme spolu trávit čas, navzájem jsme si dělaly skoro pořád spíš jen naschvály... Asi jsme jedna druhé nikdy moc nerozuměly, každá jsme úplně jiná.“

ŠJ: „Co si pamatujete z té doby, kdy Vaši požádali o rozvod? Jak to tehdy vypadalo doma?“

Beata: „U nás byla divočina. Tenkrát máma... v noci odešla z domu a nějakou dobu se nevrátila, pak přišlo soudní řízení, přetahování, nějaké Klokánky a diagnostika našich osobností a následků všeho kolem... uhm... A z toho nakonec vyplynula střídavá péče.“

ŠJ: „To muselo být asi hodně... divoký, jak říkáte, že to došlo až k tomu, že jste pobývaly v Klokánku...“

Beata: „Tak nepobývaly jsme přímo tam, ta snaha tam byla ze strany matky, protože by se jí lépe dokazovalo, že nás údajně náš otec podporuje a navádí... k výpovědím proti ní.“
[Rozesměje se.] „Ale v Klokánku jsme nepobývaly. Byly jsme tam na všech vyšetřeních a spolupracovalo se tam s místní nějakou psycholožkou, jestli se pamatuju správně.“

ŠJ: „Jasně... Jak jste vy sama tuhle „divočinu“ prožívala?“

Beata: „Špatně.“ [Rozesměje se.] „Co se na to dá říct...“

ŠJ: „Co jste si o tom tedy myslela? Rozuměla jste tomu, co se děje kolem Vás?“

Beata: „Tak, tehdy se nedalo mít na to jednotvárný názor, protože každý z rodičů o tom tvrdil něco jiného a... snažil se, aby my jsme nějakým záhadným způsobem byli jakože v pohodě, což vůbec nefungovalo, ale... Myslím si, že myslet si o tom komplexně nic nebylo možné. Chvilku jsme měly pocit, že je správný člověk jeden, chvilku jsme měly pocit, že ten druhý... Ale já jsem se vždycky hrozně snažila dělat všechno pro to, aby se dali zpátky dohromady, což nikdy nefungovalo.“ [Zasměje se.]

ŠJ: „Co jste třeba dělala, aby se dali zpátky dohromady? Já nevím, jak si to mám představit...“

Beata: „Tak... Vždycky, když se řeklo, že se udělá něco, aby se tomu druhému neříkalo, aby to bylo tajemství, a byl jasný nějaký záměr, tak jsem to chodila našeptávat na druhou stranu, aby ten druhý byl připravený a... měl čas se na to nějak... připravit... Což s ohledem teď zpátky byla pěkná pakárna, ale... člověk se to tak nějak snažil řešit.“

ŠJ: „Jakej jste tehdy měla vztah se sestrou? Změnilo se to nějak?“

Beata: „Dalo nás to hodně dohromady. Byly jsme donucené spolupracovat.“ [Usměje se.]

ŠJ: [Pauza.] „Věděla jste v té době, co to znamená střídavá péče?“

Beata: „Ne. To se ukázalo až v praxi.“

ŠJ: „A jak to vypadalo? Kdo Vám řekl, co se bude teda dít dál, po tom rozvodu?“

Beata: „To já si upřímně neuvědomuju, prostě si nás začali naši střídat, po 14 dnech. Na ten moment rozhodnutí si nepamatuju. Vždycky si nás nějakým způsobem předávali, ale myslím si, že tu pravidelnost určilo až soudní rozhodnutí, že to bude po dvou týdnech.“

ŠJ: „V který den jste se střídaly?“

Beata: „V neděli.“

ŠJ: „A... večer?“

Beata: „V pět.“

ŠJ: [Pauza.] „Takže vy jste se střídaly po dvou týdnech, výměna probíhala v neděli večer a Vy i Vaše sestra jste byly ještě na základní škole, když to začalo... Zůstaly jste pak ve stejné škole?“

Beata: „Ne, školu jsme měnily dvakrát, jestli si vzpomínám správně, vždycky to bylo z rozhodnutí matky, protože se přestěhovala někam jinam a vynutila si přesun i nás, aby to měla blíž.“ [Odmlčí se.] „No jak to vypadalo, jak to mohlo vypadat, když se každých čtrnáct dní sbalíte kufr a jedete 60 kilometrů jinam...“ [Hořce se směje.] „Nic moc.“

ŠJ: „Takže to bylo 60 kilometrů, takže to byly přesuny mezi Prahou a...“

Beata: „My jsme nebydleli přímo v Praze, bydleli jsme na okraji Prahy Západ, na jižním cípu, a jezdily jsme na druhý konec vlastně. Přejížděly jsme přes celé město.“

ŠJ: „Vás někdo převážel autem, nebo jste-“

Beata: [Přerušit ŠJ.] „Autem. Neumím si představit hromadnou dopravu.“

ŠJ: „Tak i takový případy jsou...“ [Krčí rameny, pousměje se.]

Beata: [Směje se.] „Tak to jsme na tom vlastně ještě byly docela dobře...“

ŠJ: „Lišil se nějak ten pobyt s mámou a s tátou? Jak jste trávili společný čas?“

Beata: „Tak... Lišil se snad ve všem možným. U táty... bylo prostředí, kde jsme vyrůstaly, člověk se tam prostě tak nějak cítil lépe, byl to.. domov...“

ŠJ: „Takže to bylo to prostředí, kde jste byly od narození?“

Beata: „Ano, to bylo u táty... S mámou jsme se mockrát stěhovaly, měnila partnery, měnily jsme školu, nikdy neměla moc peněz, nebývala moc doma, byly jsme často samy... nevim, jestli je ještě třeba k tomu dodávat něco dalšího.“ [Trochu nervózně se směje.]

ŠJ: „To je na Vás.“ [Odmlčí se.] „Kdyby Vám to nebylo příjemný, tak samozřejmě nemusíte odpovídat.“

Beata: [Přerušit ŠJ.] „Ne, v pořádku, já spíš nevím, jak moc rozsáhlé odpovědi očekáváte.“

ŠJ: „Hmm... Co se týče rozsáhlosti, to... to mě zas tak netrápí, spíš mi jde o to, aby Vám to nebylo moc nepříjemný. Ptám se na otázky, který... jdou docela do hloubky, tak jen... si na to dávejte pozor, sama si určete... prostě abyste byla v pohodě.“

Beata: [Usmívá se.] „V pořádku.“

ŠJ: „Takže...“ [Odmlčí se.] „Takhle jak to poslouchám, tak... mě napadá, jestli jste se sestrou neměly... preferenci, pro jednoho z rodičů...“

Beata: „Všude bylo něco. My jsme se... prostě časem upíchny k tomu, že jakmile mi bude 18, tak odejdeme, samy po vlastní ose.“

ŠJ: „A bylo to spíš přání, nebo opravdu jste to takhle realizovaly?“

Beata: „Ano.“ [Ticho.]

ŠJ: „Já přemýšlím, jak teď navázat... Mně se myšlenky pořád stáčejí k tomu, jak vypadal ten Váš každodenní rodinný život. Jestli Vám tedy nevádí o tom mluvit.“

Beata: „V pořádku. U táty to bylo věčné dojíždění. Vzhledem k tomu, že školy se od našeho původního bydliště čím dál víc vzdalovaly, tak vlastně vzdálenosti původních nedělních přesunů jsme překonávaly každý den v MHD do školy a zpátky, což nám zabralo většinu času, který jsme mohly věnovat čemukoli v našem, v našem aktuálním věku... Na druhém stupni jsem dojížděla skoro 2 hodiny, měla jsem... Jelo se zkrátka dlouho, tam i zpátky vlastně, což 4 hodiny, z rozvrhu běžného osmáka deváťáka už moc nezůstane. Uhm... Režim... režim moc nebyl, my jsme režimy moc neměli. Táta se snažil o nějaké společné večere a snídaně, což my jsme v tom věku.. úplně bojkotovaly...“ [Zasměje se.] „...ale myšlenka to byla moc pěkná a.. teď dává smysl, zpětně. Uhm... Jinak... Tam byly úplně odlišné podmínky, u táty byl domeček, kousek od lesa, znaly jsme tam lidi odmalička, takže celkově i nějaké sociální vazby tam byly... Mohli jsme víc výletovat, jezdit na kolo, byla tam

dostupná příroda a prostředí jsme tam znaly. Tím, že s mámou se to všechno stěhovalo, měnilo, tak nebyl úplně prostor na zkoumání okolí a přizpůsobování se, takže upřímně, tam ten režim byl naprosto nulový. Vždycky režim přicházel až v neděli pátou hodinou, kdy se vyhlíželo, jestli čas dojezdu bude přesný nebo přesáhne a... řešily se případné nyance.“
[Odmlčí se.]

ŠJ: „Byli Vaši rodiče schopni nebo ochotni se dohodnout na věcech, co se Vás týkaly?“

Beata: „Ne. Ne... V jednu chvíli se pokusili o koncept, že táta převezme agendu mou a máma převezme agendu mladší sestry, to začalo kolabovat, tak to nakonec vzal všechno táta sám na sebe. A vlastně to, že jsme ve střídavé péči, je díky tomu, že se za nás hodně pral, a.. v té době nebylo vůbec obvyklé, aby otec děti dostal, takže... máme vůbec štěstí, že tu střídavou péči na těch 14 dní vybojoval.“

ŠJ: „Máte nějakou představu o tom, co si o té střídavé péči mysleli Vaši rodiče? Jak oni to vnímali?“

Beata: „Viděli to jako prostředek, jak z toho druhého vylákat... věci. Já nevím, myslím si, že táta byl rád, že nás aspoň na těch 14 dní má, a byl to velká úspěch a bylo na něm vidět obrovské oddechnutí, že se mu to podařilo, myslím si, že pro mámu to byl argument... ah... jak z něj vytáhnout co možná nejvíc peněz, aby... měla, jako, na naše výdaje... což stejně nikdy nebylo.“ [Odmlčí se.]

ŠJ: „Jak dlouho ta střídavá péče trvala? U Vás do těch 18 let...“

Beata: „Pět let, přibližně... Možná čtyři a půl.“

ŠJ: „A... co jste si o té střídavce myslela?“

Beata: [Nevesele se zasměje, jako by se divila otázce.] „**Nenáviděly** jsme to.“

ŠJ: „A... kdybych Vás poprosila, abyste byla trochu konkrétnější, popisnější... co přesně se Vám na tom nelíbilo...“

Beata: „Člověk ztratil úplně veškerou jistotu, kterou doposud alespoň nějakým způsobem měl, každých 14 jsme si musely zabalit všechno, co budem na budoucích 14 dní potřebovat, což někdy nebylo možné odhadnout, v jednom kuse se vedly války o tom, proč jeden nesbalil dětem to, co budou potřebovat a zůstalo to u druhého rodiče, a jak si zařídit dostat se k tomu, když to zrovna potřebují, ahm... Nikdy se to nesetkalo s klidem, vždycky, vždycky byl se vším problém.“

ŠJ: „Takže to bylo takhle... divoký od Vašich 13 let do 18? Nezklidnilo se to za tu dobu aspoň trochu?“

Beata: „Ne. I když možná...“ [Nadechne se.] „Postupem času naše máma polevila v jakékoli snaze mít s námi nějaký bližší vztah a nechával si nás táta potom i delší dobu než 14 dní, přestávaly jsme k ní pomalu jezdit, takže tam úplně nevím, jak to pak bylo se soudním vyrovnáním, nevím, papírově, jak se tam porovnávali, do toho nevidím.“

ŠJ: „Aha... A jak to vypadalo, když jste se tedy... To jste se předem dohodli s mámou, nebo jste se prostě v neděli večer nesbalily a pak se volalo mámě, že nepřijedete... jako to bylo?“

Beata: „To bylo pokaždé různé, buďto tam nebyla, tak volala sama, že tam přijet nemůžeme nebo, uhm, jsme tam my nechtěly, to se tak nějak různě přelínalo... Nebylo to jenom růžové. Táta měl na krku dvě pubertální holky...“ [Zasměje se.] „Taky moc nevěděl, jak s tím nakládat. Učili jsme se společně **vařit a prát a žehlit** a... Rozhodně to nebylo úplně v klidu.“ [Zasměje se.] „Ahah ale pořád tam člověk měl tu vazbu silnější, bylo to místo, kde vyrostl...“

ŠJ: [Opatrně se ptá.] „Mně to trochu zní, jako že upřednostňujete tu vazbu na to prostředí, než na toho konkrétního rodiče...“

Beata: „Ano..?“

ŠJ: „...je to tak, nebo, jen slyším něco, co tam vůbec není?“

Beata: [Opatrně a pomalu.] „Je to tak. V dobách, kdy jsme trávili čas společně, jsme si nerozuměli. Ani jeden z nás nechápal toho druhého a... táta se snažil hodně silou to držet pohromadě, což nefungovalo, rozhodně ne v našem věku a s dvěma děvčaty, takže... To pochopitelně nebylo úplně, úplně jednoduché, ale... Pohledem zpátky na tu celou situaci je.. dobré, že to vůbec **ustál**.“ [Zasměje se.] „Myslím, že ani on nebyl v úplně jednoduché situaci... a bylo asi i pro něj těžké se s tím nějak.. poprat.“

ŠJ: „Dokážete takhle zpětně odhadnout, jaká ta střídavka byla pro Vaše rodiče? Jak oni se v tom cejtíli?“

Beata: „Hmm.. Asi ne. Víím, že táta občas mluvil o tom, že má víc času na práci, že nemusí spěchat domů, nebo neřešil, že když nám je špatně, že nás vyzvedává ze školy, a tak podobně, že měl možná víc prostoru být... být... ten kdo je, a ne se vázat na nás.“ [Nadechne se.] „Tohle asi vyhodnotit úplně neumím.“

ŠJ: „Co pro Vás na tý střídavce bylo nejtěžší?“

Beata: „Neměly jsme stabilní kamarády. Nebylo možné udržet si přátelství, se čtrnáctidenním odstupem.“

ŠJ: „Vy jste ale chodily do jedny a té samy školy...“

Beata: „Ta škola se dvakrát změnila.“

ŠJ: „To jo, pravda... Já tak přemýšlím, že vlastně nevím, po jaké době se ta škola měnila... Vaši se rozvedli, když Vám bylo 12...“

Beata: „My jsme přecházely do vzdálenějšího bydliště kvůli práci, kterou získala máma tenkrát ve školní jídelně, to bylo... nevím přesně. Víím, že osmou a devátou jsem strávila už v centru...“ [Odmílí se, přemýšlí.] „Víc si nevzpomenu, omlouvám se.“

ŠJ: „V pohodě, to vůbec nevádí. Takže... říkala jste, že bylo těžké udržet ta přátelství kvůli tomu stěhování... Bylo to stejné, i když jste byla na střední?“

Beata: „Tak přelilo se to i do té střední školy. Já jsem se pokusila na střední školu odjet do Olomouce, ale to se mi nepodařilo.“

ŠJ: „Nepodařilo v tom smyslu že...?“

Beata: „Že dva dny před začátkem školního roku táta zaplatil školný na soukromý škole, abych mu neutekla.“

ŠJ: „Takhle Vám to přímo řekl, těmito slovy?“

Beata: „Takhle se to stalo.“ [Hořce se zasměje.] „Já jsem se na ni dostala vlastně ve druhém kole, ale upřednostnila jsem odjet na druhý konec Republiky a... Tím pádem byla cesta snadná, stačilo zaplatit školné a místo bylo.“

ŠJ: „Pro Vás bylo tedy podstatnější, že byste odjela do Olomouce, než že by tam byl nějaký zajímavý obor, který je jenom v té Olomouci?“

Beata: „Ano.“

ŠJ: „Já jsem jen měla potřebu se ujistit, abych si nedělala nějaké nepodložené úsudky...“

Beata: „V pořádku, jen se ptejte, vždyť proto jsme tu.“

ŠJ: „Během té střídavé péče, měla jste ve svém životě něco nebo někoho, co Vám pomáhalo překonávat těžké chvíle?“

Beata: „Umm.. počítá se čokoláda?“ [Srdečně se rozesměje.] „Ne, neměla, nic jako stabilního tam nebylo.“

ŠJ: „Může to být cokoliv, člověk si často ani neuvědomuje, co všechno pro sebe dělá... Co vy jste dělala, když Vám zrovna nebylo.. nejveseleji?“

Beata: „Já jsem se chodila toulat pryč, ven. To byl můj únik.“ [Pauza.] „Což vlastně bylo postupem času obtížnější, protože ségra dospívala a člověk tak nějak cítil jako... asi povinnost být tam trochu pro ni. Takže.. nebyl moc prostor.“ [Delší pauza.]

ŠJ: „To zní, jako že jste tak trochu přebírala roli toho rodiče...“

Beata: „My jsme tak nějak fungovaly samy pro sebe. Takže vlastně ano. Zařizovaly jsme spolu maturitní šaty, vybíraly jsme boty...“ [Směje se, pak zvažní.] „Dělaly jsme věci, co byly potřeba.“

ŠJ: „Měla jste někoho, s kým jste si mohla popovídat? O tomhle všem, co mi teď líčíte?“

Beata: „Já jsem to dlouho nikomu neřekla, dlouho trvalo, než jsem o tom začala vůbec mluvit... Párkrát jsem se pokusila najít odbornou pomoc, ale... Vždycky jsem se bála následků, tak jsem... nedocházela.“

ŠJ: „Následků?“

Beata: „Ano, vzhledem k tomu, že jsem studovala pedagogiku, tak bych dost nerada měla někde záznam o.. terapii...“ [Smutně se zasměje.] „...jakéhokoli rozsahu.“

ŠJ: [Uvažuje.] „Já.. si nejsem jistá, jestli to-“

Beata: [Přerušit ŠJ.] „V té době ty představy byly zkreslené.“ [Nevesele se zasměje.]

ŠJ: „Ale zas chápu, v téhle oblasti se toho ve společnosti... pořád spíš víc neví, než ví, pořád jsme se ještě jako společnost nevyrovnali s tou stigmatizací a tak... jako studentka svého oboru si to dokážu představit, že tohle vůbec není snadný řešit.“ [Nadechne se.] „Mluvila jste o tom, že jste o střídavé péči trochu mluvila i se sestrou – jak ona to tedy vnímala, retrospektivně?“

Beata: „My jsme o tom mluvily mockrát. Spolu jsme to prožily, takže jsme byly tak nějak donucené sdílet všechny ty věci, co se děly, a teď zpětně víme, co nechceme, asi... Upřímně, moc se o tom teď už zpátky nebavíme. Když už se to téma otevírá, tak se snažíme najít vtipné

historiky, které se v průběhu všeho toho staly, což se dělá špatně, ale pár jich vzniklo... Ale... no. Pardon. Tak.“

ŠJ: „Takže vy obě se na to teď snažíte nahlížet spíš teda optimisticky?“

Beata: „Umm... Myslím si, že na to se nedá nahlížet optimisticky, je to zkrátka kapitola, která je uzavřená. Máme to **za sebou**.“

ŠJ: „Vy jste úplně na začátku řekla, že máte obranný mechanismus zapomínání...“

Beata: „Ano.“

ŠJ: „...znamená to tedy, že spíš se při vzpomínání snažíte zaměřit na to pozitivní, nebo nevzpomínáte pokud možno vůbec?“

Beata: „Já.. cíleně.. jsem zapomenout chtěla. A zpětně, ať už chci nebo nechci o tom přemýšlet, tak je to nekompletní. Všechno. Myslím, že se mi to možná podařilo uložit někam, odkud se to nedá vyhrabat, a jsem za to ráda. Možná proto nejsem dobrým partnerem pro rozmluvu se sestrou o tom, co bylo, protože... ona naopak umí postavit zeď a přes to už nepřelézá. Já to v té hlavě už prostě nevyhledám.“

ŠJ: „Jak to myslíte, že umí postavit zeď?“

Beata: „Naučila se.. odříznout to, co se jí nelíbí. Naučila se, v okamžiku, kdy má nějaký problém, tak uzavřít veškerý kontakt a.. postavit zeď.“

ŠJ: „Jako postavit zeď mezi sebou a ostatními, nebo sama v sobě..?“

Beata: „Myslím si, že na obou dvou frontách.“

ŠJ: „A jak řešíte Vy, když se Vám něco nelíbí?“

Beata: „V dnešní době se tomu už směju a říkám si, že hůř být nemůže.“ [Směje se.]

ŠJ: „Chápu... A dřív jste to měla jak? Spousta těch věcí se z pozice dítěte nedá úplně ovlivnit, spousta věcí nemá pod svojí kontrolou, to jeho vyrovnávání se se situací je často odlišné od těch možností, co mají dospěláci...“

Beata: „Ano... Prošla jsem si.. sebepoškozováním, prošla jsem si.. pokusem o ublížení si, útěky... Bylo tam mnoho pokusů o nalezení cesty ven...“ [Odmlčí se.]

ŠJ: „Cesty ven... to myslíte metaforicky, nebo doslova?“

Beata: „Myslím doslova. V té době se to zdálo jako jediná možná cesta.“

ŠJ: „Mluvila jste o tom s rodiči? Co prožíváte během té střídavé péče?“

Beata: „Myslím, že to oba dva vnímali, ale ani jeden s tím.. buď nemohl, anebo nechtěl nic dělat. Bylo to rozhodnutí soudu a myslím, že ta cesta k té střídavé péči byla tak komplikovaná, že už na to neměli další sílu, nějak do toho zasahovat...“

ŠJ: „Jestli to mám zapsané správně, tak Vy jste byla celkem ve střídavce pět let... Vaše sestra ještě delší dobu...“

Beata: [Přeruší ŠJ.] „V mých 18 letech jsme se odstěhovaly obě dvě.“

ŠJ: „Obě dvě jste se odstěhovaly?“

Beata: „Za souhlasu mého otce. Jsme bydlely společně, v bytě.“

ŠJ: „To už bylo tady někde v Praze?“

Beata: „Ano.“

ŠJ: „Jaké to pro Vás bylo, když jste se odstěhovala?“

Beata: „Náročné, musela jsem to zaplatit!“ [Rozesměje se.]

ŠJ: „Vy jste začala současně chodit do práce?“

Beata: „Já jsem pracovala asi od 15 let, vždycky jsem někde brigádničila... A měla jsem štěstí, že byt, který jsme měly možnost obývat byl.. nějak rodinně.. **příslušný**, takže jsme platily jenom, díky bohu, v té době, výdaje. Energie, spotřebu... Myslím si, že reálný nájem bysme neměly nikdy šanci uplatit.“

ŠJ: „Když říkáte ‚*se souhlasem otce*‘, že se sestra odstěhovala s Vámi, tak.. co na to říkala matka?“

Beata: „Já si to přesně nepamatuju, kdy ty doby byly, ale.. v jednu chvíli zmizela. Dva a půl roku o ní nikdo nic neslyšel. Byla jsem ji hlásit jako nezvěstnou na policii... a asi po dvou a půl letech se najednou objevila zpátky. A se spoustou zajímavých historek, co se jí všechno dělo.“

ŠJ: „Takže Vám pak i řekla, proč zmizela..?“

Beata: „Umm... Ano. Měla spoustu příběhů.“ [Mírně pohrdavý smích. Odmlka.] „Já si přesně nepamatuju, jestli to bylo v tom věku jako toho osmnáctého, kdy jsme se sbalily a stačil nám ten souhlas táty, s tím, že máma nebyla k dispozici. Myslím si, že v té době už.. k dispozici nebyla.“

ŠJ: [Nadechne se.] „Ono to možná vypadá, že se ptám na naprosto zjevný a banální otázky, ale.. já si nemůžu dovolit domýšlet něco, co tam není, tak mi kdyžtak promiňte... Jaký to pro Vás bylo, když Vám najednou prostě zmizel jeden z rodičů, na docela dlouhou dobu, do toho jste měla zodpovědnost za svou mladší sestru, pracovala jste, studovala...“

Beata: „No, bylo to hrozné.“ [Nervózně se zasměje.] „Dlouho to trvalo, než jsem se vůbec odhodlala to jít ohlásit na policii, v té době mě v tom podpořil táta, já bych tam sama nikdy nešla, šel tam se mnou... Takže... sama bych si do toho nikdy netroufla... Ale.. bylo to těžké. Člověk jednak neměl moc čas nad tím přemýšlet, protože musel pracovat, studovat, do toho se snažil nějak osobně žít... Jednoduché to nebylo.“ [Nadechne se.] „Ale ona nefungovala jako máma nikdy moc, takže.. jako že by to byla nějaká velká citová ztráta, to.. to nebyla.“

ŠJ: „Takže potom, co jste se odstěhovala, tak jste dostudovala střední školu, potom jste nastoupila na vysokou.. a u toho jste pořád pracovala.“

Beata: „Ano.“ [Přikyvuje.]

ŠJ: „A potom jste bydlely spolu až do konce Vašich studií?“

Beata: „Ne, je to.. čtyři roky, co spolu nebydlíme, do čtyřadvaceti to bylo, tuším, nějak přibližně. Ona zůstala bydlet v bytě, kde jsme bydlely společně, a... já teď bydlím se snoubencem, u nás.“ [Usměje se.]

ŠJ: [Pauza.] „Společně s tím, jak jste stárla, měnil se nějak Váš názor nebo pohled na tu střídavou péči?“

Beata: „Ne. Nikdy bych to nikomu nepřála.“

ŠJ: „A když se na to všechno díváte zpátky, co byste poradila třeba sama sobě? Jak to zvládnout líp?“

Beata: „Nevim. Absolutně netuším...“ [Tiše se rozesměje a krčí rameny.]

ŠJ: [Usměje se.] „Tak já to zkusím trochu obecnějc. Co byste poradila dětem, který se octnou ve střídavý péči?“

Beata: „Já... Vám na tohle asi skutečně neumím odpovědět, protože nic.. mi nikdy nefungovalo. Ze všech pokusů o nadlehčení situace se žádný nepovedl. Já, kdybych měla chtít něco pro svoje děti, tak je to dětský domov, a ne střídavá péče. Protože tam aspoň stabilně někoho maj.“ [Je posmutnělá.] „Ne, nevim, co bych jim mohla poradit... Myslím si,

že je těžké v tu chvíli za někým jít a svěřit se, protože málo kdo má osobní zkušenost a dokáže pochopit, co.. se děje...“

ŠJ: „Když se díváte teď zpátky na celou tu situaci... poradila byste něco svým rodičům, aby něco udělali jinak? Během rozvodu, po něm?“

Beata: „Pokud by to bylo možné, bylo by fajn, aby střídavá péče znamenala, že se střídají rodiče, a ne děti.“

ŠJ: „Aby děti byly v jednom bytě, ve kterém by se-“

Beata: [Přeruší ŠJ.] „-střídali rodiče. Ano. Myslím, že je to jediné logické východisko střídavé péče, kdy děti nedoplatí na rozhodnutí rodičů.“

ŠJ: „Chápu. Tahle varianta je hodně málo častá, krom finančních komplikací je tam ještě problém s tím, když si rodič najde partnera a ten druhý rodič pak nachází ve svojí posteli cizí oblečení, na svém hřebenu cizí vlasy a tak dál... Což mě vede k otázce, jestli si Vaši rodiče našli během střídavé péče někoho, měli nějakého partnera?“

Beata: „V průběhu střídavé péče ano, ale.. ani jeden nevydržel. Oba dva vyměnili několik partnerů... Táta je teď znovu ženatý, několik let, a o... o mámě nevím.“

ŠJ: „A když je Váš otec teď ženatý, tak.. vyženil spolu s tím nějaké další sourozence pro Vás?“

Beata: „Ano.“ [Usměje se.] „Mám sestru navíc.“

ŠJ: „Jaký máte vztah s ní?“

Beata: „Není prostředí se vídat. Nevídáme se. Bydlí jinde a.. v domě, kde jsme vyrostly, se společně sejdeme.. když jednou do roka, tak je to hodně. Nemáme spolu aktivně kontakt. Bylo to v době, kdy už jsme bydlely jinde, já a sestra. Takže jsme spolu nebydlely nikdy dohromady.“

ŠJ: „Kdyby se Vás někdo zeptal, obecně na Váš názor na střídavou péči... Řekněme někdo ve Vašem okolí, kdo by se rozváděl, a zvažoval to jako možnost... Co byste řekla?“

Beata: „Řekla bych ne. Vždycky ne.“

ŠJ: „Uhm-m.“

Beata: „Nevím, jaké to je v jiných rozvrženích, jak děti snáší, když jednoho rodiče vídají míň než toho druhého, ale.. tohle je špatně.“

ŠJ: „Co Vám přijde, že je na tom špatně?“

Beata: „Já naopak nenacházím, co je na tom **správně!**“ [Rozesměje se.] „Myslím si, že v okamžiku, kdy ti rodiče jsou třeba schopni spolu spolupracovat, situace je jiná. To se v našem případě nepotvrdilo. Nepřineslo nám to.. nic.. žádný benefit. Ba **naopak**, spoustu problémů navíc.“

ŠJ: „Jasně... V tuhle chvíli to je tak, že střídavá péče se skutečně nedoporučuje v případech, kdy se rodiče nedokážou dohodnout... nebo by se tedy neměla doporučovat... Ale těch zhruba deset let zpátky byla situace trochu odlišná, ještě tu s tím nebyly takové zkušenosti. Jelikož čas se nám chýlí, tak se posunu k další otázce: Jak si představujete svůj budoucí rodinný život? Zakládání své vlastní rodiny?“

Beata: „Dlouho jsem si to neuměla představit, ale dochází mi argumenty, proč ne, protože se mám.. dobře.“ [Zasměje se.]

ŠJ: „Jaký argumenty to tedy byly dřív?“

Beata: „Nnevěřila jsem tomu, že můžu být dobrou matkou.“

ŠJ: „Můžu se zeptat, proč?“

Beata: „Vlastně jsem nikdy nepoznala, jak se to dělá...“ [Nejistě se zasměje.] „...sama na sobě. A nejistota je věc, která hodně ovlivňuje můj život, a když se necítím jistě, není.. není to v pořádku.“

ŠJ: „Co Vám na to řekl snoubenec?“

Beata: „Když už mě požádal, tak jsem měla názor už tak jako nalomený.“ [Usmívá se.] „Tak.. teď už ví, že... je všechno doma...“ [Srdečně se rozesměje.] „Že jsme domluveni na budoucnosti. Ale je to zkrátka tím, že se všechno srovnalo. Jsem v klidu, a.. umím si to představit. Trochu.“ [Smích.] „Jestli se to vůbec dá říct.“

ŠJ: „Jak máte pocit, že Vás Vaše střídavá péče ovlivnila?“ [Odmlčí se.] „Já se většinou ptám otázkou *co vám to dalo*, ale.. tady mi ta formulace nějak nesedí...“

Beata: [Mírně přikývne.]

ŠJ: „Jak Vás to tedy ovlivnilo?“

Beata: „Já jsem si vždycky byla nejistá, nevěřila jsem svému rozhodnutí, nikdy jsem si neuměla jít za.. za tím, co chci... Celkově jsem si nesla velkou spoustu problémů, nejistot,

strachů... Ale to se postupem času, teď vymýtilo. Jestli mi to dalo něco navíc, nevím. Možná to na nějakou chvíli stmelilo násilně vztah se sestrou, aale, to si nejsem úplně jistá, jestli je ta správná cesta...“

ŠJ: „Je ještě něco, co byste mi k tomuhle tématu chtěla říct a já jsem se na to nezeptala? Možná nějaké téma, ke kterému jsme se nedostaly?“

Beata: „Mě asi nic nenapadá... Omlouvám se, nevím.“ [Vrtí hlavou a usmívá se.] „**Nedoporučuji to!** Tím bych to uzavřela.“ [Říká se smíchem.] „My s tím dobrou zkušenost nemáme. Neznám lidi kolem sebe, kteří si stejnou zkušeností prošli, takže nebylo moc možné sdílet nebo srovnávat, co a jak, a u nás to prostě nedopadlo dobře.“

ŠJ: [Usmívá se a přikývne.] „Pořád ještě nás je menšina.“ [Nadechne se.] „Dobře, tak jestli k tomu už tedy nechcete nic dalšího dodat, můžeme to takhle uzavřít?“

Beata: „Dobře, já s tím souhlasím.“

ŠJ: „Tak já Vám moc děkuju.“

Beata: [Přeruší ŠJ.] „Já taky!“

ŠJ: „...že jste byla ochotná do toho jít.“

Beata: „Tak snad Vám to k něčemu bude, přeju hodně štěstí.“

ŠJ: „Díky. Vám taky.“

Beata: [Upřímně se zasměje.] „Teď už je našťestí dobře.“

Příloha 7: Výzkumná data – Celestýna

1. část: NEDOKONČENÉ VĚTY

1. **V naší rodině...** je všechno v pořádku. (Reakční čas: 1 s.)
2. **Moji sourozenci...** se někdy navzájem neznají. (4 s.)
3. **Máme naši mámu rádi, ale...** hodně mluví. (6 s.)
4. **V partnerském vztahu je nejdůležitější...** důvěra. (1 s.)
5. **Moji kamarádi m(n)ě často...** píšou. (15 s.) → *Celestýna: „Je tam mě nebo mně?“*
6. **Když přemýšlím nad založením své vlastní rodiny...** jsem nervózní. (1 s.)
7. **Naši si o mně myslí, že...** mi jde všechno hladce. (8 s.) → *dlouhý reakční čas způsobený pečlivou formulací a hledáním slov*
8. **Když mě něco trápí...** mlčím. (1 s.)
9. **Tátové někdy...** dělají zvláštní vtipy. (11 s.) → *Celestýna: „Je těžké najít něco, co mají společného oba tátové!“*
10. **Nejčastěji vzpomínám...** na dědečka. (1 s.)
11. **Přála bych si, aby moje máma...** byla šťastná. (1 s.)
12. **Jako dítě jsem byla...** hladová. (2 s.)
13. **Jsem dost šikovná, abych...** dostudovala. (5 s.)
14. **Kéž by také někdy moji sourozenci...** uklidili nádobí. (1 s.)
15. **Myslím, že moje máma většinou...** neříká tátovi úplně všechno, co si myslí. (4 s.)
16. **Přála bych si, abych neměla...** velký nos. (8 s.)
17. **Kéž by náš táta...** nemusel řešit nepříjemnosti, který řeší. (14 s.)
18. **Svoje starosti často...** svěřuju svému partnerovi. (3 s.)
19. **Tajně si přeji...** aby se mi naskytla nějaká úžasná příležitost ve fonetice. (7 s.)
20. **Nejslabší jsem...** v sebedůvěře. (2 s.)
21. **Našeho tátu máme rádi, ale...** málo ho vídám. (4 s.)
22. **Dítě je v rodině...** velká změna. (14 s.)
23. **Když jsem byla malá, moje největší přání bylo...** stát se veterinářkou. (6 s.)
24. **Nejvíce se bojím...** neúspěchu. (1 s.)
25. **Byla bych moc šťastná, kdybych...** byla dost dobrá na to, aby na mě byli všichni v rodině hrdí. (25 s.)

2. část: SEMI-STRUKTUROVANÝ ROZHOVOR

ŠJ: „Tak já bych Tě na začátek poprosila, abys mi řekla něco o sobě.“

Celestýna: [Naprázdko se nadechuje, přemýšlí.] „Tak... to, že jsem z Prahy, že je mi čtyřicet a takovýhle ty nacionále, tak to jsem už říkala, že jo...“ [Odmlčí se.] „Takhle – moji rodiče jsou oba dva z Moravy, potkali se na vysoké škole; a pak se nějakým záhadným způsobem dali dohromady, pro mě naprosto jako nepochopitelně... a pak jsem se narodila a... a pak si vlastně nic zásadního nepamatuju. Nepamatuju si nějaký rozpor, nebo něco takového, akorát si pamatuju, že najednou naši nebydleli spolu a najednou se maminka dala dohromady s někým jiným a potom se dal i tatínek dohromady s někým jiným a... všechno to proběhlo tak nějak plynule, že mi z toho jako nezůstaly žádné vyložené přelomové vzpomínky, ať už pozitivní nebo negativní. Já jsem pak akorát vnímala jako pozitivní to, že dvakrát slavím Vánoce a narozeniny a...“

ŠJ: [Ujišťuje se.] „Pozitivně nebo negativně?“

Celestýna: „Pozitivně.“ [Přikyvuje.] „Bylo mi 6, takže... To je tak nějak všechno, co si z té doby pamatuju. A pak, jak už jsem v tom vyrůstala, tak mi to připadalo naprosto normální... Nicméně pravda je, že obě dvě ty rodiny, ve kterých jsem vyrůstala, se celkem dost liší. Třeba v temperamentu a tak, takže jak jsem jako pendlovala mezi těma dvěma rodinami, tak je pravda, že z toho mám takovou, jako, ambivalentní osobnost, občas...“ [Zasměje se.] „Mám hrozně pořádného, až pedantského tatínka, milého, ale prostě.. důsledného; a takovou.. balkánsky temperamentní maminku, takže výsledkem, **asi**, je to, třeba já jsem hrozně **nepořádná**, ale zároveň mě to **štve**. A vůbec takový věci... V některých situacích se přistihnu, že mám takový dvojí... jako tendence reagovat dvojím způsobem a... nevím, jestli to s tím souvisí...“ [Zasměje se a pokrčí rameny.] „Aahm... o čem jsem to mluvila?“ [Zamyslí se.] „Takže.. takže je pravda, že někdy mám tendence reagovat nepředvídatelně...“ [Odmlčí se, hledá slova. Dlouhá pauza.] „A vzhledem k tomu, že jsem možná tak jako zaměřená ne jedním konkrétním směrem, ale řekněme více směry, tak mám třeba spoustu zálib, který se může zdát, že spolu moc nesouvisí... a tak. No.“ [Usměje se.] „Co jako říct víc o sobě, nevím, co říct o sobě...“

ŠJ: „Dobry, dobry, děkuju.“ [Usmívá se.] „Já bych si nejdřív potřebovala udělat nějaký základní přehled o tom, kdo teda všechno je ve vaší rodině...“

Celestýna: „Uhm-m... To bude zajímavý.“ [Zasměje se.] „Tak jo. **Takže.** Maminka a tatínek jsou zvlášť. Každý má nového partnera, respektive partnerku. Maminka a nevlastní otec, vlastně táta, řekněme...“ [Zamyslí se.] „Přičemž moji biologický rodiče mají spolu jenom jedno dítě, a to jsem **já. Potom.** Partner mojí maminky má už z předchozího manželství dvě děti. Obě o něco málo mladší než já. Je potřeba vědět, o kolik?“

ŠJ: [Křčí rameny.] „Tak stačí přibližně...“

Celestýna: „No, prostě, kluka a holku, a jsou o pár let mladší.“

ŠJ: „O pár let mladší, ok.“

Celestýna: „Máma a táta už spolu žádný dítě nemají. Na druhý straně můj tatínek a moje nevlastní máma... Takhle. Moje nevlastní máma už z předchozího manželství měla taky mladšího syna. A ještě spolu můj táta a nevlastní máma mají **dalšího syna.**“ [Odmlčí se.] „To už je všechno.“ [Zasměje se.]

ŠJ: „Aha. Jo. Takže... pokrevně Ty máš jednoho bráchu-“

Celestýna: [Přerušit V.] „Půlku bráchy.“ [Zasměje se.]

ŠJ: „-polovičnického, jasně, a zároveň jsi spolu s těma dalšíma partnerama rodičů... vyženila a vydala další tři sourozence.“

Celestýna: „Jo.“

ŠJ: „Uhm-m. Dobrý.“ [Odmlčí se, zapisuje.] „Kdy ta střídavá péče začala? Kolem těch šesti let?“

Celestýna: „Jo. V těch šesti. Pokud teda vím. No, vím, že jsem začala chodit do školy.“

ŠJ: „Jak to vypadalo v tu dobu?“ [Čeká.]

Celestýna: „Vím, že to bylo tejdén a tejdén. Přičemž to střídání, pokud vím, probíhalo v neděli, ale je pravda, že ty vzpomínky na to mám takový jako nějaký.. celkem mlhavý. Takže to je spíš to, co jako vím z vyprávění, třeba... Ani si vlastně nejsem jistá, jak dlouho tohle to nastavení přesně trvalo. Víam, že pak se to tak nějak začalo vychylovat.. z praktických důvodů, ani ne z nějakých osobních, ale prostě kvůli škole a... uh... Tak se to začalo vychylovat, že jsem nejdřív byla častěji u táty, pak zas na druhou stranu, když se narodil malej brácha, tak jsem byla častěji u mámy... Ale... Tam už to jako přestávalo bejt pravidelný a spíš to bylo podle toho, jak se to zrovna hodilo, ani se to nějak jako oficiálně

neřešilo, takže... Takhle to vlastně pokračovalo... Nevím o tom, že by se to někdy nějak formálně měnilo, takže teoreticky je možný, že tu střídavou péči měli nastavenou i po mojí dospělosti asi nebo já nevím, jak to jako probíhá... Ale ve skutečnosti to bylo na dohodu.“

ŠJ: „A jak to bylo třeba s kroužkami a se školou? Chodila jsi do jedné školy?“

Celestýna: „Chodila jsem **do jedné** školy, i na kroužky jsem chodila. Já jsem měla au-pair, takže ta mě vodila do školy, ze školy, na kroužky a tak. Oba dva rodiče bydleli v Praze, takže ta dosažitelnost, to nebyl problém.“

ŠJ: „A měla jsi v každém tom bytě svoje věci, nebo sis převážela kufr?“

Celestýna: „To jsem.. Jo, měla jsem všude svoje věci. Nepamatuji si, že by se něco jako převáželo, něco zásadního.“

ŠJ: „A jak jsi stárla, bylo to pořád takhle? Já narážím specificky na školní věci...“

Celestýna: „No školní věci... školní věci jsem **přenášela**, ale vzhledem k tomu, že jsem je přechovávala ve škole...“ [Směje se.] „...to jsme si je nechávali i v lavicích, takže nebylo potřeba nějaké zásadní školní pomůcky stěhovat...“ [Odmlčí se.] „Pak jako takový nějaký **drobnosti** jsem třeba převážela, ale nějaký větší věci ne.“

ŠJ: „Jo. Jak daleko od sebe bydleli rodiče?“

Celestýna: „Ooono se to měnilo a... hm... Nejsem úplně moc zběhlá v zeměpise...“ [Směje se.] „Ale... tak nejdřív... **nejdřív** jsme všichni bydleli na Praze 4, tuším, tam zůstal táta a mamka se odstěhovala na.. jiný místo v Praze 4, takže asi byli blízko...“ [Směje se.] „Já si to, já si to fakt skoro nepamatuju. Akorát vím, že nějaký sáhlodlouhý cestování tam fakt nebylo, prostě to je celý, co si pamatuju. Pak se táta odstěhoval na Prahu 10 a máma se odstěhovala na Prahu 8, takže pořád tak jako v rámci Prahy jsme byli...“

ŠJ: „Jak jsi vnímala to, že se pořád mění to vaše bydliště, a teď nemyslím ani tak střídavou péči, ale obecně – když se odstěhuje někam táta, je to najednou dál k mámě a tak podobně...“

Celestýna: „Já si ani nepamatuju, že by mi na tom přišlo něco zvláštního. Takhle – já jsem třeba měla... na Moravě bydlely **babičky**, tam jsem jezdila vlakem, **to** pro mě bylo jako že se jede někam daleko, ale přejíždět někam v rámci Prahy... Já si nepamatuju, že by mi na tom přišlo něco zvláštního, mně to asi připadalo úplně normální.“

ŠJ: „Uhm-m, jasně... Ty jsi říkala, že jsi se střídala po týdnu. Přišlo ti to takhle v pohodě, nebo bys radši, kdyby to bylo nějak jinak?“

Celestýna: „No, mně ten tejden přišel dobrej v tom, že je to takový ucelený. Že tejden chodím do školy z jednoho místa, pak je víkend a o víkendu se vždycky něco.. něco dělo, že jo, a pak vlastně ten převoz v tý neděli, to bylo tak nějak přirozený.“ [Odmlčí se.] „Nikdy mě nenapadlo, že by na tom bylo něco špatně. Možná proto, že jsem na to byla tak zvyklá odmalička, že mě ani nenapadlo o tom nějak přemejšlet. No a vlastně když jsem.. když jsem si to začala tak nějak ‚*managovat*‘ sama, kde vlastně budu, tak to bylo docela asi brzo, jestli mi bylo.. třeba 12, nebo.. možná i míň asi... no.“

ŠJ: [Pokývne hlavou.] „To je docela brzo... A šlo to? Šlo se dohodnout s rodičema, když jsi třeba chtěla zůstat dýl u jednoho nebo u druhýho...“

Celestýna: „Joo. Já jsem měla to štěstí, že spolu rodiče vycházeli a vycházejí pořád, jako naprosto **nadstandardně** dobře, takže... uhm... Oni to komunikovali i mezi sebou navzájem a nikdy v tom žádněj problém nebyl, nebo aspoň si to nepamatuju.“

ŠJ: „Uhm-m.“

Celestýna: „I vlastně ty nevlastní rodiče, tak ty to zase potřebovali koordinovat že jo s těma svejma dětma, tak ty byli vždycky taky úplně v pohodě, nikdy jsem neměla žádněj problém ani s jedním z nich, takže asi dobrý...“ [Zasměje se.]

ŠJ: „A když mluvíš o těch nevlastních rodičích a sourozencích, tak.. ti taky měli střídavou péči?“

Celestýna: „No... Děti mýho nevlastního táty měly taky střídavou péči, ale tam to, pokud vím, bylo takový složitější a možná trochu.. **bolestnější**, protože tam se ti rodiče spolu fakt jako nedohodli. A když se rozvedli, tak myslím, že bráchovi byly asi 3, ten z toho žádný následky neměl, pokud vím, ale ségře byl asi rok, a vím, že ta jako značnou část svýho dětství strávila pláčem, takže to bylo takový.. trochu horší. Nicméně tam měly taky střídavou péči a bylo to tak, že většinu času trávily u mámy, ale každý druhý víkend byly u táty a z nějakýho důvodu u něj byly každý úterý, což... nedokážu pochopit, ale prostě to tak měly.“ [Zhluboka se nadechne.] „A potom vlastně syn mojí nevlastní matky, tak ten... já vlastně ani nevím, jestli měl střídavou péči nebo jestli byl jako výhradně v péči matky a nějak jako jenom s návštěvama u otce nebo něco takovýho... Víam, že k němu občas jezdil, ale jestli to bylo nějak pravidelně, to si už nepamatuju úplně přesně. Tam, tam myslím, že to taky nebylo úplně hezký mezi těma jeho rodičema. A navíc ten jeho táta bydlel poměrně dost daleko, takže tam to bylo ještě složitý s tímhle.“ [Pauza.]

ŠJ: „A když jsi byla menší, tak jakéj jsi měla vztah s těma svýma nevlastníma sourozencema a jejich rodičema?“

Celestýna: „Já bych jako teoreticky řekla ‚úplně normální‘...“ [Směje se.] „...ale to já nevím, že jo. No, totiž, takhle... Vím, že v některých rodinách je to tak, že když je ten nevlastní rodič, tak de facto přebírá tu výchovu, a tohle se u nás **nedělo**, protože každý rodič si hleděl hlavně těch svejch vlastních dětí. V tom smyslu, že když bylo třeba někoho zpuccovat, tak to udělal ten biologickéj rodič.“ [Zasměje se.] „Takže jsem ani nepocit’ovala takový to ‚*ty mi nemáš co rozkazovat, ty nejsi moje máma*‘ nebo tohle, protože to se vlastně vůbec nedělo, mě si zpacifikoval vždycky tatínek. Ale ani jsem nevnímala, že by bylo nějak nespravedlivý, že třeba na mě je táta **přísnější** než na bráchu jeho máma, protože rodiče nebo ty páry prostě se dokázaly vždycky spolu nějak dohodnout, že tyhle problémy tam vůbec nenastávaly, asi, já si to moc nepamatuju. Ani si nepamatuju, že bych k sourozencům cítila nějakou výraznou nevraživost. Jako jasně, že jsme se třeba s bráchou hádali a prali, ale neřekla bych, že nějak nadstandardně nebo nesourozenecky... že se svojí ségrou se poš’uchoval taky, když to takhle řeknu.“ [Odmlčí se.] „Takže... asi normálně.“ [Zasměje se.]

ŠJ: „A jakéj jsi měla vztah se svejma rodičema biologickéjma? Co si dokážeš vzpomenout, tak od těch šesti let dál...“

Celestýna: „Já bych řekla, že až jako nadstandardní, protože já si nepamatuju, že bych někdy, dokonce ani v pubertě, jsem nebyla až taková osina v zadku, si myslím... Já jsem.. vždycky jsem **věděla**, že jim můžu **věřit**, a nikdy jsem je nechtěla zklamat... Mm možná jsem jim měla potřebu vždycky něco dokazovat a měla jsem vždycky takovej nějakej podvědomej pocit, že musím bejt jako.. musím bejt prostě **dobrá, ve všem**, a možná i z toho důvodu, že třeba ty sourozenci jsou lepší, ale **nevím**, jestli to takhle můžu úplně přesně říct, protože jsem to v tu dobu takhle nepojmenovávala. Ale vždycky jsem měla takovej skrytej pocit jako ‚*co když se za mě moje máma stydí*‘ nebo něco takovýho... Nicméně nevím, jestli to souvisí s tím, že tam byly ještě další děti...“ [Odmlčí se.] „Ale vždycky jsem měla takový ten pocit ‚*bože moje máma si o mně myslí, že jsem úplně blbá*‘... Ale to je možná normální...“ [Směje se.] „Ale třeba si to **fakt myslela**, co já vim.“ [Zasměje se.]

ŠJ: „To se asi budeš muset zeptat jí, co si myslí, na to já neodpovím...“ [Směje se spolu s Celestýnou.] „A jakéj máš vztah s rodiči teďka?“

Celestýna: „No, dobrej! Já si myslím, že od doby, co jsem se odstěhovala, tak snad ještě lepší než předtím...“ [Směje se.]

ŠJ: „Jak často se vídáte?“

Celestýna: „No... S mým tátou se vídám každéj tejden, víceméně proto, že pracujeme ve stejným baráku – ne teda ve stejný **firmě**, ale ve stejným **domě** – a s maminkou tak jako občas.. tam jezdím taky asi každéj tejden.“

ŠJ: „A se sourozencema se nějak taky vídáš?“

Celestýna: „No, tam míň, protože oni taky jako maj každéj svůj život, že jo, a když se sejdeme, tak je to spíš náhoda.“ [Pauza.]

ŠJ: „Ty jsi říkala, že jsi tu střídavou péči vnímala jako normální, protože to tak bylo od vždycky, co si pamatuješ... nenapadlo Tě někdy, že by to mohlo bejt nějak jinak?“

Celestýna: „No.. jako **jasně**, brala jsem na vědomí, že jsou děti, který mají rodiče, který jsou spolu, pořád, věděla jsem, že některý děti to tak mají, ale nikdy mě nenapadlo, jestli by to tak bylo lepší... Vlastně asi naopak jsem byla sama přesvědčená, že takhle je to nejlíp, jak to může bejt, protože... Tak zaprvý jsou moji rodiče natolik **odlišný**, že si vlastně vůbec neumím představit, že by zůstali spolu, když to takhle řeknu, že to by spíš bylo **divný**... A takhle jsem věděla, že jsou všichni.. čtyři, vlastně..“ [Zasměje se.] „...že jsou spokojený, že spolu všichni vycházejí dobře, a přišlo mi to ok... Takže jsem to asi úplně neřešila.“

ŠJ: „A když se Tě někdo ptal na to, jaká je střídavá péče, jaký to je, bejt ve střídavý péči, co jsi odpovídala?“

Celestýna: „Já si upřímně řečeno vlastně ani nepamatuju, že bych tohle s někým probírala. Všichni kamarádi to věděli a brali to jako fakt, asi proto, že jsem taky nebyla jediná, těch.. takových kamarádů jsem měla vlastně poměrně **dost** a... všichni to brali jako takovou normální věc, nikdo se nad tím nepozastavoval. Je pravda, že když.. že takhle nereagovali **vrstevníci**, ale spíš **dospělí**, co si pamatuju, že když jsem se někde zmínila, že naši jsou rozvedení, tak všichni ‚*nó to je mi líto*‘ a já jsem vůbec nechápala **proč!**“ [Směje se.] „Proč by to někomu mělo bejt líto? Vždyť nikdo **neumřel**, nikomu se nic hroznýho **nestalo**, tak co... Ale ty vrstevníci si nepamatuju, že by to někdy brali jako něco divnýho.“

ŠJ: „Bylo něco, co se Ti na té střídavé péči nelíbilo?“

Celestýna: „Mmm... Tak asi nic zásadního, jako takový ty marginálie, že musím housle tahat z jednoho baráku do druhýho, tak to bylo třeba otravný... nebo že tam mám něco rozmalovanýho a teď v tom nemůžu pokračovat, protože jsem jinde... tak to možná jo, ale

zásadní věci ale ne. A **navíc**, když jsme byly děti, tak jsme se se sourozencema nějak rozhádali a pak jsme se spolu **neba**, ale po tom tejdnu to vyšumělo, takže za mě.. to bylo lepší než horší...“ [Směje se.]

ŠJ: „Tím můžeme hezky přejít k další otázce: jestli bylo něco, co jsi oceňovala? Že se Tvoji rodiče rozhodli zrovna pro střídavku?“

Celestýna: „Já nemůžu říct, že bych v té době byla **ráda**, že je oba vídám tak často nebo stejně často, protože jsem o tom vlastně vůbec nepřemýšlela, neřekla jsem si *ježiš to je dobře, že nejsem jenom s mámou nebo jenom u táty*‘, protože mě to vlastně vůbec nenapadlo. Ale kdyby ta možnost nebyla, tak si **myslím**, že by mě to frustrovalo. Takže jsem to brala jako standard, prostě. Takže, teď zpětně na tom oceňuju tohle.“

ŠJ: „Když ses jako malá cítila špatně, dejme tomu smutně, našťvaně, měla jsi ve svém životě něco, co Ti v tu chvíli pomohlo? Nějakou oporu, nebo činnost...“

Celestýna: „Já jsem byla vždycky dost introvertní, takže já jsem spíš někam zalezla a něco jsem třeba kreslila nebo něco takovýho. A vím, že s obouma rodičema jsem mohla kdykoli o čemkoli mluvit, ale nevim, jestli jsem to úplně moc často dělala... Víam, že tam ta možnost **byla**, a to pro mě bylo důležitý, že jsem věděla, že... kdyby se něco dozvěděli, tak to nebyl problém. Ale že bych to... já nevim.. nějak obsáhle řešila s kýmkoliv, tak to asi ne, asi jsem byla spíš sama, ale jako záměrně.“

ŠJ: „A jak to řešíš třeba dneska?“

Celestýna: [Upřímně se rozesměje.] „Úplně stejně!“ [Pauza.] „Já se snažím svoje problémy pokud možno verbalizovat, což mi pomáhá, do jistý míry, a když to s někým probírám, tak je to většinou můj **partner**, protože je většinou po ruce, že jo, ale proberu to.. vlastně i s **rodičema**, protože mě zajímá, co si o tom myslí, jak řešit nějaký věci nebo tak.“ [Odmlčí se.] „Asi nějakým velkým záchvatům emocí nepodléhám většinou. Nějaký velký stresy a tak, ono bakalářka, diplomka, to člověka odnaučí...“ [Směje se.]

ŠJ: „To zní skoro jako nějaká životní poučka.“

Celestýna: „**Fakt!** Když člověk píše bakalářku, tak je – teda alespoň z mé zkušenosti – tak je z toho **vyklepanej**, aby všechno stihnul, a pak diplomka *za měsíc mám mít odevzdáno*‘ a já to mám na salámu, prostě...“

ŠJ: [Vyprskne smíchy.]

Celestýna: „...jako fakt.“ [Směje se.]

ŠJ: „... Jak máš pocit, že Tě ovlivnilo to, že jsi vyrůstala ve střídavý péči?“

Celestýna: „To by mě upřímně řečeno **taky** zajímalo. Protože bohužel není k dispozici ten alternativní vesmír, kde bych viděla, jaký by to bylo, kdyby to tak nebylo...“ [Zamyslí se.] „No, když si představím, že by mů rodiče zůstali spolu, tak si neumím představit, že by to bylo v pořádku. Oni by vedle sebe asi dokázali žít, ale asi by je to moc nebavilo... A takhle... Já nevím, jestli bych z toho třeba byla víc vystresovaná nebo tak, nevím, nevím... neumím to říct, jak by mě to ovlivnilo, kdyby to tak nebylo. Jestli to dává smysl. Spíš asi moc ne.“ [Zasměje se.] „Ale... To je těžká otázka.“

ŠJ: „Já vím, jo, já si to uvědomuju... Asi to nemusíš porovnávat úplně sama se sebou v nějakým paralelním vesmíru, ale třeba oproti svejm jinejm kamarádům, který si tou střídavou péčí neprošli. Jestli máš pocit, že nějaký věci řešíš jinak, na něco nahlížíš jinak...“

Celestýna: „Já to nedokážu říct vlastně. Jako jestli mám nějaký jinej náhled na mezilidský vztahy, nějaký jiný priority...?“ [Zvedá mírně obočí.]

ŠJ: „Jo... Nebo třeba jak má podle Tebe vypadat rodinnej život...“

Celestýna: „Asi **jo**, asi tam ten rozdíl **bude**, ačkoli ho nedokážu úplně pojmenovat... Ale nejsem si jistá, jestli to není spíš třeba **generační** věc. Třeba že některý lidi mají pocit, že je důležitý, aby ta rodina prostě držela pohromadě, že jo, kvůli dětem, což je teda argument, kterej já třeba nechápu, že spolu maj zůstat **lidi**, který jsou spolu **nešťastný**, kvůli dítěti, a to nešťěstí pak přenášet na to dítě? No, to mi přijde hrozně legrační... Já třeba tenhle pocit vůbec nemám. Myslím si, že by měli být šťastní oba rodiče, i za cenu toho, že nebudou spolu, tak potom bude spokojený i to dítě spíš... Takže jako rozvod mi nepřipadá jako žádná velká katastrofa, pokud jsou oba dva ty lidi schopný řešit to racionálně a není tam nikde žádný ublížení... Nebo nepoužívá to dítě jako nástroj k vydírání toho druhýho... Ale... prostě... To, že by ta rodina měla zůstat pohromadě jen kvůli tomu dítěti, to mi nepřijde jako taková ta primární hodnota. Tak já nevím, jestli to není třeba záležitost věku, než tohle... Jako je to jedno s druhým, já to samozřejmě chápu.“

ŠJ: [Přikyvuje.] „Tohle jsou věci, který bych řekla, že nikdy nejde úplně oddělit faktor od faktoru, co přesně za to může, že mám takovej názor...“

Celestýna: „To je pravda no...“

ŠJ: „Já bych řekla, že to je výslednice tak nějak toho všeho – že jsi vyrostla v Praze, která je trošku odlišná od zbytku Republiky, že je 21. století, že jsi vyrostla ve střídavce a vidíš, že to může fungovat...“

Celestýna: „**No právě.** Já jsem vyrostla ve střídavce, ještě navíc **fungující** střídavce, jsou určitě lidi, který mají ten zážitek mnohem traumatictější a zase byli na tom úplně jinak. Takže... jo, na to je těžký odpovědět.“

ŠJ: „To jo.. ale děkuju!“ [Odmlčí se.] „Co bys poradila rodičům, který se rozhodnou, jestli dávat nebo nedávat střídavou péči?“ [Odmlčí se, čeká na odpověď.] „Je už jasný, že se rozvedou... a teď se rozhodnou, co s dítětem...“ [Odmlčí se.]

Celestýna: „Hmm... asi pokusit se potlačit svoje vlastní ego a vnímat to tak, jak to vnímá to dítě. Snažit se pochopit, že když to dítě má rádo oba dva rodiče stejně, a **nedej bože** pokládat tu otázku: *Chceš žít s maminkou, nebo s tatínkem?* To si myslím, že je úplně **největší masakr** pro to dítě, kterej může bejt... A vyhledat odbornou pomoc, asi, protože si dokážu představit, že dva lidi, který zjistili, že spolu neumůžou žít a třeba ten jeden cítí i nějakou křivdu, třeba dokonce **oba** cítí křivdu, že to může bejt celý těžký, jednat racionálně, v tu chvíli... Ale v nejlepším zájmu jich – ale především asi toho dítěte – je **to**, aby to nějak skousli, a může v tom asi pomoci nějaký odborník. Kterej se na to umí podívat z jiného pohledu.“

ŠJ: „Uhm-m. A co bys poradila dětem, které se octnou ve střídavé péči?“

Celestýna: „No, tak tam záleží na věku, malejm je asi těžký něco radit.“ [Pousměje se.] „Ale když už je člověk v tom věku, že.. že je **schopnej** o tom tak nějak mluvit a uvažovat, tak si myslím, že je dobrý se snažit prostě pochopit ty rodiče, a zase upustit od nějaký sobeckosti, od nějakýho ega, prostě pochopit, že takhle je to lepší a že kdyby spolu zůstali... *Jako jak mi to mohli udělat?* ‘ Tak vždyť to přece neudělali tomu dítěti, že jo, to je prostě výsledek nějakýho jejich asi taky poměrně složitýho rozhodování... Jo.. A taky jsem chtěla ještě jednu věc. Víím, že se u některých lidí objevuje ten motiv, že jako *za to můžu já*‘; to mě třeba nikdy nenapadlo, ale slyšela jsem o tom, že některý lidi to tak mají, ten pocit viny za to, že se rozvedli jejich rodiče. No tak to je **úplná** blbost, že jo. Ale nevím, jak to zformulovat do rady, no...“ [Směje se.]

ŠJ: „Tak, dejme tomu, že bys jim třeba vzkázala, ať si to tolik neberou osobně?“

Celestýna: „Jo, přesně. Hlavně ať v tom nehledaj nic osobního, vůči sobě. Není to **jejich** vina. Není to **ničí** vina. Prostě.. prostě to tak **je** a nic, nic tak hroznýho se neděje... no.“

[Krátce se odmlčí.] „Blbý pak je, když ty rodiče pak vymýšlí způsoby, jak si dělat naschvály skrz to dítě.“

ŠJ: „Když jsi to takhle nakousla, tak, zkusme si teda představit nějaký dítě, který je ve střídavce a úplně se v tom necejtí, mezi rodičema není úplně dobrá komunikace, nebo se nedokážou dohodnout, a to dítě má na celou tu situaci hodně omezenej vliv. Tak co bys třeba vzkázala jemu?“

Celestýna: [Povzdychne si.] „No to je právě hrozně těžký. Mám tři sourozence v takovýhle situaci, nebo **byli** teda v týhle situaci, a každej má úplně jinou osobnost, každej to úplně jinak pojímá a je hrozně těžký to nějak plošně pojmenovat... Jako snažit se asi komunikovat s těma rodičema, pokud to jde, protože je pravda, že já mám ve svojí rodině mimořádný štěstí na normální lidi. Vím o tom, že existují lidi, který nejsou schopný se domluvit, a tam **fakt**, fakt nevím... Jako asi pak praštit nějakýho z rodičů **židlí** nebo já nevím.“ [Zasměje se.] „Jako když občas **slyším**, co jsou ty lidi **schopný** dělat sobě **navzájem** a svejm **dětem**, tak to... fakt nedává vůbec žádněj smysl.“

ŠJ: [Pokýve hlavou.] „Bohužel.“

Celestýna: „Já třeba vůbec **nechápu**, jak někdo může bejt rozvodovej právník, já bych si to šla hodit, asi, druhej den... A psychologie **taky!**“ [Směje se.] „Obdivuju Tvoji osobní odvahu.“

ŠJ: [Nadechne se a potlačuje smích.] „Psychologie je sama o sobě tak trochu diagnóza, asi jako většina profesních deformací... A jak si představuješ **svůj** budoucí rodinnej život?“

Celestýna: „To je vlastně celkem aktuální otázka, to teď řeším vlastně docela intenzivně, protože... **Takhle**. Jednoduchá odpověď je – já nevím. Protože na to zatím ještě hledám odpověď, protože tam se objevuje několik faktorů. Umm, nevím o tom, že by kterejkoli z nich souvisel s tím, že mám rozvedený rodiče, vlastně. Možná to, že si umím... tedy zatím nejsem ani vdaná, tak si neumím představit ani to, natož že by došlo k rozvodu, ale jako vím, že kdyby se to jednou stalo, tak to není konec světa a vlastně je to alternativa, se kterou.. se kterou pracujeme já i můj partner, jako už jsme se o tom zmínili a bereme to jako možnost, že prostě v budoucnu se můžou některý věci změnit a není to vlastně nic hrůzostrašnýho, tak to možná.“ [Nadechne se.] „Nicméně **ted'**, aktuálně, řeším tu otázku, že mi bude pětadvacet, do třiceti bych asi ráda měla nějaký děti, tím spíš, že můj partner je poměrně výrazně starší

než já, takže taky řešíme tu otázku, aby do školy nevodil svoje vlastní dítě o berlích...“
[Zasměje se.]

ŠJ: „Jestli se můžu zeptat, o kolik je starší?“

Celestýna: „O 17 let.“

ŠJ: „O 17. Uhm-m.“ [Přikývne.]

Celestýna: „... což, no, než jsme se dali dohromady, tak jsme to dlouho rozmejšleli, jestli to vůbec.. jestli to vůbec má nějakou šanci na přežití nebo ne, ale tak jako **šli jsme do toho** a zatím to trvá. Nicméně tenhle problém tam prostě je, protože já si teď prostě ještě neumím představit, že bych měla mít dítě, ať už proto, že zatím nejsem schopná se postarat ani sama o sebe, pořádně, myslím jako finančně.“ [Směje se.] „A nedej bože o nějaký dítě. A navíc... když nějaký dítě vidím, tak to není jako něco, co bych chtěla mít doma, prostě...“ [Rozesměje se a se smíchem pokračuje dál.] „Jako je to hrozný to říct takhle, já vím, ale prostě, no... tak.“

ŠJ: „Chápu to.“ [Pokyvuje hlavou a směje se s ní.]

Celestýna: „Ale zas na druhou stranu říkám si, že jednou to dítě třeba **budu** chtít mít. A nechci se probudit a zjistit, že je mi prostě osmatřicet a už je pozdě.“ [Odmlčí se.] „No, nevím, tedy jestli pozdě pro mě, pořád můžu jít na kliniku, ale pozdě třeba pro mého partnera. Což bych jako nerada, už tak je asi dost problémů, který budeme muset řešit. Samozřejmě pokud se **nerozvedem**, to by se to vyřešilo **samo**.“ [Směje se.] „No. A **další** otázka je samozřejmě, tak, kdybych měla nějaký dítě, tak jak s kariérou, protože bych chtěla zůstat v akademickém prostředí, a teď do jaký míry to s dítětem jde? Nebo nejde? Protože tam samozřejmě se to... No já Tě nechci deprimovat!“ [Rozesměje se.] „Ale tam samozřejmě se to celý pohybuje strašně **rychle**, to poznání, a ten člověk tam jako půl roku není a už je všechno jinak... A to je věc, která mě děsí, vlastně, a navíc, jestli někdo půjde na mateřskou, tak to nebudu **já!**“ [Směje se.] „A bude to **on!** Takže já ještě do té doby, než si pořídíme nějakýho potomka, musím začít vydělávat víc než on, takže...“ [Směje se a krčí rameny.] „No a tak, prostě, takový, ryze praktický záležitosti. Takže – jak chci aby vypadala moje rodina, nevím, ale zatím jsem v tom stádiu, že vlastně ani nevím, jestli ji budu mít. Spíš asi jo, ale nevím vůbec **kdy, jak** to bude vypadat, a k otázce: *kolik bych chtěla mít dětí*, jsem se ještě vůbec nedostala. No.“ [Usmívá se.] „Takže tak.“

ŠJ: „Dobře, díky.“

Celestýna: „**Jéžiš**, to je vlastně to nejdepresivnější téma vůbec...“ [Směje se.]

ŠJ: „Nejdepresivnější?“

Celestýna: „**No**, protože je to prostě **složitý**! A teď vlastně jakoby i aktuální, ale ještě ne... Prostě... No.“

ŠJ: „Chápu.“ [Nadechne se.] „Já mám dojem, že už jsem všechny svoje hlavní otázky vyčerpala, tak mě teď už jen zajímá, jestli bys mi třeba chtěla říct nějakou věc, na kterou já jsem se přímo nezeptala, nebo téma, kterému jsem se z nějakýho důvodu vyhla, a který bys ráda, aby zaznělo...“

Celestýna: „Hmmm... Napadla mě jedna taková věc, kterou teďka právě taky řeším. Když jsem měla promoci, tak na ni vlastně přišly obě dvě moje rodiny, což se do té doby vlastně nikdy nestalo! Třeba i když jsem měla maturitní ples, tak tam přišli jen mí dva rodiče biologický, a to bylo **všechno**, ostatní tam prostě **nebyli**. A zatím jsme to takhle řešili vždycky. Ale promoce je přeci jenom taková větší záležitost, takže teďkon tam vlastně přišli všichni, a vzhledem k tomu, že ty dvě rodiny se navzájem nepotkávaly do té doby, tak.. to bylo vlastně takový jako **zvláštní**. A to spolu ani nějak neinteragovali, že jo, protože tam těch lidí byla spousta, byli takový jako naředený, takže jediný, co bylo, že o sobě navzájem **věděli**, ale ani se spolu nějak **nebavili**, prostě nic, ale... ale už to bylo prostě.. zvláštní. Ale já jsem s tím naštěstí neměla nic jako společného, protože jsem neměla čas se s nima ani bavit, ani s jednou, ani s druhou stranou, takže z toho jsem já byla naštěstí venku, ale... už to byl takovej první moment, že když se ty rodiny navzájem setkají, že je to vlastně tak jako divný.“ [Nadechne se.] „A teď právě řeším to, že až se budu vdávat, tak tam ty.. asi je dobrý pozvat obě rodiny.. i z širší rodiny... Ne teda úplně velkou masu lidí, ale – no **jenomže!** To je zase otázka. A teď tam budou ještě rodiče mého **partnera**, nebo respektive jeho kamarádi a rodiče a všichni, a teď jako... jak to udělat... A přišla jsem na to, že tohle je hrozně divný řešit.“ [Nervózně se u toho směje.] „Protože kdybychom měli jenom **malou** svatbu, tak tam by to bylo celkem jednoduchý, že by tam byli jeho rodiče, moji rodiče a svědci a to je všechno. Což na jednu stranu by bylo organizačně hezký, ale na druhou stranu by mi to zbytek rodiny **v životě neodpustil**. No, takže – musím pozvat všechny, ale když už pozveme všechny, tak prostě nestačí, aby tam byly jenom ty dva páry, protože to by bylo **taky strašně divný**, takže je lepší naředit to ještě širší rodinou, a tam když se člověk dostává dál a dál, tak zjistí, že tam bude prostě 40 lidí, a to už je dost, ale upřímně... no...“ [Krčí rameny.] „Já vůbec nevím, jak tohle jako řešit. Jakmile začneme s přítelem řešit svatbu, tak se dostaneme

k tomuhle a na tomhle vlastně skončíme, protože.. prostě jak to udělat, aby tam nikdo nebyl nasranej, všichni byli spokojený, že jo... Což, jako, to se asi nestane, že by někdo někomu vadil, protože oni přeci jenom jsou to dospělý rozumný lidi celkem, ale stejně jako... aby vedle sebe, nebo naproti sobě u stolu seděli můj biologickéj táta a můj nevlastní táta, tak jako to..." [Krčí rameny, hledá slova.] „Ne že bych se bála, že by tam bylo riziko nějaký hádky, to vůbec ne, ale že se třeba nebudou cejtít úplně komfortně. To je možný.“

ŠJ: „A jak by ses cejtíla **Ty** v tom, když si představíš, že seděj ty rodiny takhle naproti sobě u jednoho stolu?“

Celestýna: „No právě jako divně. A navíc... vím, že když je to moje vlastní svatba, tak bych neměla čas možná taky vůbec na nikoho, takže by se nikdo nemohl cejtít ukřivděně, ale na druhou stranu kdyby jo, tak mám pendlovat mezi dvěma rodinama a předstírat, že jako ta jedna na chvíli neexistuje, pak ta druhá zase neexistuje, nebo je mít celou dobu všechny dohromady, ale to by bylo prostě strašně divný... Takže teďka jako začínaj na povrch vyplouvat takovýhle.. vlastně celkem **blbosti**, není to nic **hroznýho**, nebo něco, na čem by se člověk musel nějak strašně stresovat, ale je to takový... řekněme prkotina, ale problém, do jistý míry, který bych vůbec nebyla očekávala dřív. A teď se začínaj najednou takovýhle věci objevovat... A teď najednou vůbec nevím, jak k tomu přistupovat, co s tím mám dělat.“

ŠJ: [Přikyvuje s úsměvem.] „To ve mně trošku rezonuje, tohle to téma.“

Celestýna: „No a jak to řešíš?“

ŠJ: „Zatím to nemusím řešit, naštěstí.“ [Směje se.]

Celestýna: „No já mám právě pocit, že neřešit to je to jediný, co se s tím dá dělat. Ono se nejspíš asi nic hroznýho nestane, není to, že by se stalo něco příšernýho, že by tam někdo někoho zbil nebo takhle, to ne!“ [Směje se.] „Ale nechci, aby se členové mojí rodiny třeba na mojí svatbě nebo jakýkoli jiný akci cejtíli.. jako.. prostě **divně**. A nevím úplně přesně, co s tím mám jako dělat. Nevím.“ [Pokrčí rameny.] „Zas nechci mít úplně opulentní svatbu, prostě samozřejmě čím víc lidí, tím víc se to nařadí a to by bylo dobrý, no jo ale zase kdo to má platit, že jo.“ [Směje se.] „Asi kdyby tam byly nějaký rozepře, tak by to bylo jednodušší v tom smyslu, že by se prostě od začátku vědělo, že se to musí oddělit, udělal by se obřad jenom se svědkama a potom by se to slavilo s každou rodinou zvlášť. A vlastně by se to nijak moc neřešilo, protože by se to tak nějak implicitně vědělo. Zatímco takhle, když jsou vlastně všichni v pohodě..." [Krčí rameny.]

ŠJ: „Vlastně tím, že jsou v pohodě, Ti to vůbec neusnadnili.“

Celestýna: „Přesně.“ [Směje se.] „Hajzlové!“

ŠJ: [Směje se s ní.] „Tak jo. Už se nám chýlí čas, tak já se jen zeptám – napadlo Tě ještě něco, nebo to takhle můžeme uzavřít?“ [Pauza.] „Třeba jestli chceš ještě něco dodat a tak.“

Celestýna: „Už mě nic zásadního nenapadá. Jako kdyby mě napadla ještě nějaká hyperzajímavá věc, tak Ti ji třeba napíšu.“

ŠJ: „Tak jo, tak já Ti moc děkuju!“

Celestýna: „Za málo.“

Příloha 8: Výzkumná data – Dorian

1. část: NEDOKONČENÉ VĚTY

1. **V naší rodině...** se rodiče nemají moc rádi. (Reakční čas: 10 s.)
2. **Můj bratr/sestra/sourozenci...** nemám sourozence. (1 s.)
3. **Máme naši mámu rádi, ale...** podváděla. (6 s.)
4. **V partnerském vztahu je nejdůležitější...** pochopení. (2 s.)
5. **Moji kamarádi mě často...** podpoří. (3 s.)
6. **Když přemýšlím nad založením své vlastní rodiny...** nepřemýšlím. (3 s.)
7. **Naši si o mně myslí, že...** bych měl vystudovat. (3 s.)
8. **Když mě něco trápí...** tak s tím jdu za mamkou, nebo to nějak přeжду. (4 s.)
9. **Tátové někdy...** jsou na zabití. To ale občas oba rodiče. [Smích.] (1 s.)
10. **Nejčastěji vzpomínám...** moc nevzpomínám. Když už, tak na rodiče hlavně v souvislosti s rozvodem, to bylo hodně negativní. (9 s.)
11. **Přál bych si, aby moje máma...** asi bych neměnil. (8 s.)
12. **Jako dítě jsem byl...** asi hodný, říká se to. (2 s.)
13. **Jsem dost šikovný, abych...** zvládl dělat věci sám. (5 s.)
14. **Kéž by také někdy můj bratr/sestra/sourozenci...** nemám sourozence. (1 s.)
15. **Myslím, že moje máma většinou...** je velmi upřímná. (4 s.)
16. **Přál bych si, abych neměl...** negativní vzpomínky na rozvod. (14 s.)
17. **Kéž by náš táta...** nebyl takovej rapl. (4 s.)
18. **Svoje starosti často...** většinou řeším. (5 s.)
19. **Tajně si přeji...** aby táta nebyl takovej rapl. (10 s.)
20. **Nejslabší jsem...** když jsem v nepříjemný situaci. (12 s.)
21. **Našeho tátu máme rádi, ale...** je to občas rapl. (2 s.)
22. **Dítě je v rodině...** důležitá součást rodiny. (6 s.)
23. **Když jsem byl malý, moje největší přání bylo...** aby se naši nehádali. (4 s.)
24. **Nejvíce se bojím...** ztráty blízkých. (6 s.)
25. **Byl bych moc šťastný, kdybych...** nevím, já jsem šťastný. (10 s.)

2. část: SEMI-STRUKTUROVANÝ ROZHOVOR

ŠJ: „Já Tě úplně na začátek poprosím, abys mi řekl něco o sobě a o svojí rodině...“

Dorian: „Teď konč chodím teda prvním rokem na vysokou, druhý semestr, bydlíme s tátou v [REDAKCE]⁵, s mamkou ve [REDAKCE], relativně blízko u sebe. Asi taky kvůli škole, tak nějak jako mezi byl gympl... Rád sportuju...“

ŠJ: [Usměje se.] „Jakej sport děláš?“

Dorian: „Hraju závodně pinčes a teď konč jsem si ještě dal tělocvik badminton a posilování. Občas jako... jezdím rád na kole... Teď jsem teda dlouho nejel, ale byly roky, kdy jo... A tak obecně sport. Ještě lezení.“ [Odmílí se.] „Teďka se taky vídáme často s kamarádama z gymplu, s pár spolužákama hrajem fotbal... Takhle.“ [Odmílí se.]

ŠJ: „Tys v té první části říkal, že nemáš sourozence, takže vy jste v rodině jenom tři?“

Dorian: „Jo. Jakoby.. v tý nejbližší.“

ŠJ: „A v tý širší? Tam to vypadá jak?“

Dorian: „Tam z tátový strany babička a z mamčiny strany babička a děda a teta a bratřenci.. a strejda.. teda, teta a strejda jsou taky rozvedený, se rozváděli před pár lety, to už byli bratřenci dospělý. Nebo teda na hraně. Něak tak.“

ŠJ: „Když jsi to teda načal, tak kolik bylo Tobě, když se vaši rozvedli?“

Dorian: „Noo, mně bylo.. asi čtyři nebo pět let jsem byl ve střídavý péči, takže 13, 12? Něco takovýho.“

ŠJ: „Co si z toho pamatuješ, z tý doby?“

Dorian: „Pamatuju si, že.. rodiče byli dost rozhádaný... A nevím přímo, kdy jako se rozváděli, mě do toho úplně netahali, spíš mi pak jako oznámili, že se rozváděj... Mmm... **To**, jak se **hádali**. Jako negativní věci, víceméně, z tý doby. A to je tak asi jako všecko.“

ŠJ: „Ty to popisuješ skoro, jako by šla spousta těch věcí mimo Tebe – jak jsi to v tý době vnímal?“

Dorian: „Já jsem to vnímal tak, jakože to prostě přišlo.. A třeba to rozhodnutí o střídavý péči prostě přišlo, na to se mě nikdo neptal, to mi prostě takhle řekli. Jestli se tak domluvili,

⁵ Anonymizace (bydliště)

nebo jestli to bylo soudně nařízeno, to nevím, prostě to tak bylo. Jakoby vnímal jsem spíš to... jak byla doma taková negativní atmosféra, jak se to pak víceméně uvolnilo a potom se odstěhovala mamka a pak už to bylo taky jako lepší.“

ŠJ: „A takhle to bylo okolo rozvodu, nebo už nějakou dobu před ním...?“

Dorian: „No no, tam jde pak o to, že já jakoby nevím, kdy přesně to bylo před tím rozvodem, právě protože to neřešili se mnou, tak to byla spíš jako.. doba **kolem**. To tak jako splynulo. Jakoby já přímo nevím, kdy co jak bylo, před rozvodem, v rozvodu a potom.“

ŠJ: „Co si pamatuješ z rodinného života před rozvodem? Jak to vypadalo u vás doma?“

Dorian: „Co to takhle zpětně pamatuju, tak to bylo docela v pohodě. Táta byl takovej jako přísnější, s ním se nedalo moc diskutovat, a to, to je vlastně stejný pořád...“ [Nehlasně se zasměje.] „Tak to беру, jakože jakýsi negativní... A tak jako trávili jsme spolu čas. Hodnotím to jako v pohodě. **To bylo dobrý.**“ [Usměje se.]

ŠJ: „Jakej jsi měl tehdy vztah, s rodičema? Před tím rozvodem?“

Dorian: „Jsem měl blíž asi k mamce.“ [Odmlčí se.] „Tátovi jsem měl vztah taky pozitivní, ale jako blíž k mamce.“

ŠJ: „Jasně... Tys říkal, že Ti ta střídavá péče byla prostě oznámena, že se Tě nikdo neptal... Můžeš mi říct, jak to teda pak vypadalo? Co se dělo?“

Dorian: „No, ono to šlo tak nějak postupně, jako nejdřív.. když bylo takový to **kolem**, pak mi rodiče řekli, oba mi řekli, že se rozváděj a že se budu takhle **střídat** a pak se mamka odstěhovala.“

ŠJ: „Jak vypadala ta samotná střídavá péče?“

Dorian: „Klasicky bylo střídání v neděli večer, jsem vždycky jezdil od jednoho rodiče k druhému...“

ŠJ: „Sám jsi jezdil?“

Dorian: „Ne, házeli mě autem... Jezdil jsem na sedmou... vždycky týden a pak zase nazpátek.“

ŠJ: „A.. co sis v té době myslel o té střídavé péči?“

Dorian: „Mmm nějak jsem to neřešil. Pak jako, s postupem času jsem nad tím začal přemejšlet, tak.. tak jsem si říkal, že je asi **fajn**, že jsem s oběma rodičema, že jakoby... No,

moc jsem jsem se o tom s nikým nebavil, ale když občas, tak třeba s **kamarádama**, když se na to narazilo, tak třeba jako jeden říkal, že jede na víkend k tatkovovi, že měl rozvedený rodiče, tak jakože nemaj právě tu střídavou péči, prostě že byl u mamky nejvíc... tak jakože v kontrastu s tím, že nejsem většinu času u jednoho rodiče a u druhého jenom jeden nebo dva dny v týdnu, ani ne, tak z toho pohledu mi to přišlo fajn. Samozřejmě pak tam byla ta otázka, jako.. jak líp vycházet s rodičema.. to jsem se prostě musel naučit. S mamkou to nebylo ani tak těžký, ale s tím tatkou... On už je takovej jako povahou. Teď už to nějak беру, řeknu v pohodě, prostě občas.. se s ním musím tahle jako přežít.“

ŠJ: „Kdybys ho měl popsat... Jaký má třeba povahový vlastnosti?“

Dorian: „Asi jakože... Jakože pracovitej... cílevědoměj, jako pozitivní... i že péče o rodinu je u něj docela vysoko... **Zároveň**, na druhou stranu... Má svoji hlavu, a když mu někdo něco řekne, tak se strašně těžko přesvědčuje, myslí si prostě **svoje**. A má... řekl bych... určitý osobní **zásady**, ale ne vždycky se to shoduje, třeba jako o škole, ne vždycky bychom se shodli. A právě s tím, jak si stojí za svým, tak to je pak těžký. Asi jako takhle.“

ŠJ: „A.. jaká je máma?“

Dorian: „Mamka je.. **vstřícná**... řekl bych, že docela otevřená... Třeba, ještě k tomu tatkovovi, si nemyslím, že je úplně tak otevřenej...“ [Zamyslí se.] „Stará se dost... Má jako.. jak bych to řek... asi bych řekl, že rodina, to je pro ni **hodně** vysoko. Že by nebyla úplně šťastná, kdyby se něco stalo, nebo něco v tom smyslu.“

ŠJ: „Jak to při té střídavý péči vypadalo mezi Tvýma rodičema? Dokázali se mezi sebou dohodnout?“

Dorian: „Víceméně... Asi jako řekl bych, že mamka byla taková jako.. vstřícnější, snažila se vyjít.. a tatka byl takovej jako že **ne**. To vycházelo hlavně z toho, že... já teď nevím ten úplně prapůvodní zdroj... ale že mamka tátu podváděla... a táta to nevezal moc dobře. Respektive vzal to hodně špatně. A z toho právě vycházelo to, že.. táta mamce nechtěl vyjít vstříc... a s mamkou dobře nevycházej doted’.“

ŠJ: „Jo... A když tedy přišlo na to, že se musí na něčem domluvit, tak jak to vypadalo?“

Dorian: „Teď jak to úplně myslíš...?“

ŠJ: „No že v té střídavý péči je spousta věcí ohledně výchovy, na který se rodiče musí dohodnout... škola, kroužky, finance... Tak jak tohle vypadalo...“

Dorian: „Spíš se dohodli. V tomhle tom se shodli. Ale... nebylo to úplně **hladký** shodnutí, ale **shodli** se, ve výsledku.“

ŠJ: „V době, kdy se rozváděli, tak Ty jsi byl už na gymplu, nebo ještě na základce?“

Dorian: „Jsem byl na gymplu. Na osmiletce.“

ŠJ: „Osmiletka. Jasně. Takže celou střídavou péči jsi měl jednu školu... Jaká byla přejezdová vzdálenost mezi bydlišti Tvech rodičů? Přibližně?“

Dorian: [Zamyslí se.] „Půl hodinky. Asi tak.“

ŠJ: „A jaký Ti to přišlo?“

Dorian: „Přišlo mi to otravný, jako to balení, všechno si zabalit a přejet, ale přišlo mi, že se to dá.“ [Pauza.] „Nebylo to super pozitivní, ale dalo se to. Jako ve výsledku jsem si říkal, že dobrý.“

ŠJ: „Takže sis většinu věcí sbalil do nějakýho batohu...“

Dorian: „Hm, jo... S tím že jsme jezdili autem, tak to nebyl problém, to naházet do auta a pak zas vyházet... To bylo docela v pohodě.“

ŠJ: „Ale to balení se Ti úplně nezamlouvalo.“

Dorian: „To jo, ale nějak jsem si zvyknul, jsem to tam **naházel**... Mamka měla ze začátku jako tendence mi vyhradit skříňku, že si to tam přendám a todlenc to, a já jsem prostě vždycky přijel, hodil jsem to na zem a říkal si: **proč** to budu vybalovat, když to za tejdén budu stejně zase jako balit.“

ŠJ: „Takže jsi vlastně bydlet v tašce?“ [Usměje se.]

Dorian: [Zasměje se.] „**Nee**, to já zas.. spoustu věcí jsem měl normálně u rodičů. Ty věci, co jsem si převážel, tak to jsem tak neřešil.“

ŠJ: „Jasně... Kdybys mi měl nějak shrnout, co se Ti na tý střídavce líbilo a co se Ti na ní nelíbilo...“

Dorian: „Tak.. To, co jsem říkal, to že jsem s oběma rodičema, to jako není nějaká preference nějakýho rodiče... Samozřejmě občas neshody, spíš s taťkou... Ale možná jako určitá.. osamocenost.. myslím, že pak, třeba u taťky zrovna, dobrej příklad, my máme velkej dům a v tom jsem jenom já a taťka.“ [Odmlčí se.] „A pak to balení.“

ŠJ: „A během toho, cos byl v tý střídavý péči, měli Tvoji rodiče nějaký partnery?“

Dorian: [Přemýšlí.] „Taťka, nevím... Tím, jak jsem říkal, že není tak otevřený, tak možná zkoušel pár partnerek.. teďkonc má partnerku... **Třeba**, to je taky zajímavý – já o tom vím tak, **rok**, ale myslím, že tak jako dva tři roky jsou spolu. Jako že mi to prostě neřek. A mamka.. myslím, že ne, říká, že ne. Takže.. **věřim** tomu.“ [Odmlčí se.]

ŠJ: „Ta střídavá péče teda skončila, nebo ještě teďka pořád pendluješ mezi rodičema?“

Dorian: „Pendluju. To tam jako přetrvává. Oficiálně asi už skončila.“

ŠJ: „Takže jak.. to teďka máš v souvislosti se školou? Jsi na koleji, dojíždíš..?“

Dorian: „Dojíždím.“

ŠJ: „Jasně, teď mi to dává smysl, že vlastně jsi říkal, že to střídání trvá...“ [Odmlčí se.] „Lišil se nějak ten pobyt u mámy a u táty?“

Dorian: „V jakým smyslu?“

ŠJ: „Třeba v nastavených pravidlech...“

Dorian: „Myslím, že to ani ne. Tak jako takový věci myslím, že má **každý** rodič, nějaký svůj styl výchovy.“

ŠJ: „Mluvil jsi někdy s rodiči o střídavé péči?“

Dorian: „Jakoby... s taťkou ani moc ne, a s mamkou jakože ale ve smyslu, že říkala, že.. kdyby mi to vadilo, nebo kdyby mi to nevyhovovalo, tak si můžu říct, že třeba střídání po 14 dnech nebo tak. Jakože mamka spíš dávala důraz na to, že si pak můžu říct já. Že se to jako dá změnit.“

ŠJ: „Jo... A Ty bys to chtěl nějak změnit?“

Dorian: „Asi... no, místy jako.. jak to bylo někdy těžký s taťkou, nebo ještě když jsem byl v pubertě a úplně jsme se jako neshodli s ním, tak to bylo období, kdy jsem si říkal.. ale to by jako nebylo, spíš z důvodů jakože.. ne že střídavá péče je **špatná**, ale že bych nechtěl být **u táty**. Jako v tu dobu. Jako **proto**.“ [Odmlčí se.]

ŠJ: „Když si vybavíš zpátky tu dobu, dejme tomu od těch dvanácti, třinácti let, do.. dejme tomu maturity... Tak když jsi měl nějaký **těžký chvíle**, když Tě něco **trápilo**, když jsi měl nějaký **problém**, tak co jsi dělal, v tu chvíli? Jak jsi to řešil?“

Dorian: „Spíš jsem to jako.. držel v sobě, než že bych to nějak.. někomu sděloval a řešil s ním.“

ŠJ: „Uhm-m... A měl jsi třeba nějaký činnosti, kterýma ses.. dobíjel? Když to tak řeknu... Třeba jestlis měl nějakou činnost, která tě dokázala **nakopnout** nebo **uvolnit**...“

Dorian: „Asi jako vyloženě.. třeba ten sport. To je fajn, když se člověk hejbá.“ [Odmlčí se.] „Chodil jsem na tréninky na **pinčes**, to bylo únavný, to dojíždění, vracení se večer pozdě, ale.. třeba jsem ještě jezdil na kole docela dost.“

ŠJ: „A měl jsi kolem sebe nějakou osobu, ve který Ty jsi měl.. oporu? Ne nutně, že by ses tomu člověku svěřoval, ale prostě žes věděl, že bys mohl za ním jít, kdybys chtěl...“

Dorian: „Asi tu mamku.“ [Odmlčí se.] „Jakože s těma problémama třeba jako... občas jsem se... sám jsem nepřišel, že bych se přišel bavit o tom, ale jakože občas, když ta mamka poznala, že se něco děje, tak se snažila to ze mě jako vytáhnout, tak.. pak jsem se spíš bavil s ní o tom. Než jakoby s někým jiným.“

ŠJ: „Jasně, jo... Kdyby se Tě teďka někdo zeptal na střídavou péči, co si o tom myslíš?“

Dorian: „Já si myslím, že je to dobrý. Že jakoby, hlavně tam je ten důraz na to, že člověk je s **oběma** rodičema, že.. si toho druhýho rodiče **neodcizí**. Myslím... Takhle. Myslím, že kdybych byl u jednoho rodiče a neměl tu střídavou péči, tak že bych si toho druhýho asi odcizil. To pak, je to asi, subjektivní, záleží to na každým... Tak takhle asi.“

ŠJ: „Když se podíváš zpětně na tu svoji střídavou péči, změnil bys na ní třeba něco?“

Dorian: [Zamyslí se.] „Možná interval změny, ačkoli to mi nepřišlo nějak zásadní, ale třeba jako těch 14 dní. Tam pak je míň stěhování a vnímám to jako lepší. Asi jako.. nic jinýho mě nenapadá.“

ŠJ: „Jak máš pocit, že Tě ovlivnilo to, žes tu střídavou péči zažil?“

Dorian: „V jakým smyslu?“

ŠJ: [Usměje se.] „Úplně v jakémkoli, cokoli Tě napadne... Když se třeba bavíš s kamarádama, který sami nemaj tu zkušenost, který o tom jenom slyšeli.“

Dorian: „Já to moc nevytahuju, obecně se o tom moc nebavím s nikým... Kdyby to někoho zajímalo, tak asi jako se s ním můžu bavit, ale že bych přišel ke kámošovi: Čau, tak co střídavá péče? To ne.“ [Směje se.] „Asi beru to tak.. ve výsledku jako **zkušenost**, **nutnost**, že to byl asi jako nejlepší kompromis. Asi takhle.“

ŠJ: „Máš pocit, že třeba na nějaký věci díky tý střídavý péči nahlížíš jinak? Třeba na rodinnej život?“

Dorian: [Přemýšlí.] „Tak nějak, to asi jo... Tak jako určitě mě to přimělo zamyslet se, zapřemýšlet nad tou otázkou, když se rodiče rozvedou, tak co potom, jako nevím, jestli bych nad tím normálně přemýšlel. Asi možná ne. Ne tolik, třeba.“

ŠJ: „Uhm-m. No a.. přemýšlel jsi už tedy někdy nad založením své vlastní rodiny? Nemyslím v tuhle konkrétní chvíli, ale třeba do budoucna...“

Dorian: [Zasměje se.] „Do budoucna, to asi jo. Jo, chtěl bych mít rodinu.“

ŠJ: „Máš nějakou představu o tom, jak bys chtěl, aby to vypadalo?“

Dorian: „Vůbec.“

ŠJ: [Přikývne.] „Kdybys mohl teď oslovit rodiče, kteří se rozhodují mít děti ve střídavý péči, co bys jim poradil?“

Dorian: „Aby tu střídavou péči **dali!**“ [Zasměje se.] „Asi jako.. aby nepřenašeli to tření na dítě. Prostě co nejmíň.“

ŠJ: „Jak si to mám představit? Zkus mi to vysvětlit, jako bych taky byla dítě...“ [Zasměje se.]

Dorian: [Usměje se.] „Asi jako.. snažit se domluvit nebo nehádat se.“ [Odmlčí se.] „Třeba když jsme jezdili, tak taťka občas měl jako fakt blbý, to měl jako v oblibě, mi jako říkat, jak moc nemá rád mamku a tady ty věci okolo. Já jsem mu několikrát říkal, že tohle to mě fakt nezajímá, že to nechci poslouchat, tohle to, konkrétně. A s tátou to vůbec nic.. no.“

ŠJ: „Takže neříkat negativní věci o svým bývalým partnerovi? Před dětma?“

Dorian: „Jo.“

ŠJ: „Tak mě napadá, slyšel jsi někdy tohle třeba i obráceně? Nějaký negativní komentáře od mamky?“

Dorian: „Takhle – negativní jo, ale ne v tom smyslu.. nenávist, nebo takhle. Spíš jakoby když já jsem si mamce občas jako postěžoval, že taťka něco a že je hrozně tvrdohlavej, tak to možná asi říkala, říkala, že takovej táta prostě jako je. Tak jakoby v tomhle smyslu to říkala, ale jinak jako ne.“

ŠJ: „Jak to brali prarodiče?“

Dorian: „Pamatuju si, že babička.. když jsme byli třeba u babičky s dědou ještě, na návštěvě, jako z mamčiny strany... tak ta to nebrala úplně jako... že třeba se tam jako, pohádali, trochu, babička říkala ‚*chudák dítě*‘ nebo něco takovýho, že mi to jako vůbec neprospívá... Tak to asi nebrala nějak pozitivně. A z tátovy strany nevím. Jsem se s nima nějak nebavil o tom.“

ŠJ: „Ztotožňoval jsi se s tím, že jsi ‚*chudák dítě*‘?“ [Pousměje se.]

Dorian: [Rozesměje se.] „To **nee**, to jsem tak.. no jako úplně jsem nepřemýšlel nad tím, že jsem chudák dítě. Spíš jako... jsem spíš chtěl, aby to přestala, nebo to přetrpět nějak... Teď bych se s tím asi ztotožňoval, ale předtím ne. Neřešil jsem to.“

ŠJ: „U téhle otázky mi respondenti říkají, že je pro ně těžký na ni hledat odpověď, ale tím Tě nechci vůbec odradit!“ [Zasměje se.] „Mně ale přijde strašně zajímavá. Kdybys mohl něco vzkázat nebo poradit dětem, který jsou ve střídavý péči... co by to bylo?“

Dorian: „Souhlasím s respondenty.“ [Směje se.] „Nevím. Já jsem měl jako dítě pocit, zvlášť ze začátku, že do toho nemůžu moc jako zasáhnout, nějak to **ovlivnit**. Když bych se snažil, že by to nemělo moc význam. Takže... s tady tou zkušeností toho asi moc neporadím.“

ŠJ: „Ok, díky...“ [Dívá se do papírů.] „My jsme ty moje otázky prošli strašně rychle!“ [Říká s udiveným úsměvem.] „Takže teď se spíš zeptám, jestli Tě v souvislosti s tou střídavou péčí napadá něco, na co jsem se přímo nezeptala a co Ti přijde, že pro Tebe byla podstatná součást toho všeho...“ [Odmlčí se.] „Jestli máš třeba nějakou vzpomínku, která se Ti vybaví, když se řekne střídavá péče...“ [Čeká.]

Dorian: „Nějaký flashbacks, to asi ne...“ [Směje se.] „To asi tak jako všechno, všechno je plus mínus důležitý. Na všechno ses zeptala. Asi. Nevim.“ [Usměje se, pokrčí rameny.]

ŠJ: „Dokážeš si představit, že bys třeba nebyl v tý střídavý péči? Jak by to vypadalo? Ten nejčastější model v Český republice po rozvodu je výhradní péče matky s návštěvami u otce každý druhý víkend...“

Dorian: „Jako asi bych si to dokázal představit. Asi... asi jsem nad tím přemejšlel, zvlášť jako kvůli těm neshodám s taťkou, že jsem si říkal, že by to možná bylo jako víc v pohodě lepší takhle... Možná by bylo lepší to nějak jako upravit, že nějakou dobu takhle jako střídavou a pak nestřídavou, takhle... Já nevím, asi jako ve výsledku, asi je to takhle v pohodě.“

ŠJ: „A když říkáš v pohodě, tak... znamená to, že jseš s tím spokojenej, nebo spíš smířenej?“

Dorian: „Ze začátku jsem s tím byl spíš smířenej. Mi to bylo oznámeno. Tak s tím asi.. nebo nevěděl bych, co s tím dělat. To jsem ani nějak neřešil.“ [Krátce se odmlčí.] „Myslím, že ve výsledku jsem s tím vlastně spokojenej. Tam bylo jako to období těch neshod, ale.. to je asi jediný. Ale ve výsledku si myslím, že to je jako dobrý. Jinak jako, jinak by se to nestřídalo doted’.“

ŠJ: „Jak to vidíš do budoucna s tou střídavou péčí? ... Sám se svojí, teď myslím.“

Dorian: [Usměje se.] „Jasně, jo... Asi, asi to přetrvávat. Teďkonc je to tak jako volnější, že dřív oba rodiče jako víc dbali na ten čas, prostě jako v 7 tam, to jsem musel dojíždět včas, ale teďkonc už to je víc na mě, takže když.. když se třeba potřebuju učit do školy, tak řeknu tat’kovi a je to okej... Nebo když jedeme někam na dovolenou, tak jako není nějak problém to nějak prostřídat, přesunout...“

ŠJ: „A co třeba Vánoce? Jak je slavíte?“

Dorian: „Slavíme dvoje Vánoce... Je to vždycky tak jakože rok.. jakože dřív jsem byl sudý týdnů u mamky, lichý u táty, to je prostě jak to vyjde, tak to vyjde, tak to takhle slavíme. A pak, když jako přejíždím, tak oslavíme ty druhý. A třeba slavíme, když třeba je dvacátého čtvrtého v pondělí, tak s tat’kou to oslavíme dřív a s mamkou pozdějc, nebo obráceně.“

ŠJ: „Jak vnímáš tohle slavení svátků nadvakrát?“

Dorian: „Jakože.. bylo by lepší, kdyby byla rodina **pohromadě**, ale jakoby zase... Jsme zase vždycky s tou rodinou toho rodiče, takže vlastně je to víceméně to samý. Já si říkám, že kdyby jako měli být moji rodiče spolu, tak že by to asi nebylo úplně dobrá atmosféra, tak je lepší, když nejsou spolu.“

ŠJ: [Nadechne se.] „Přál sis někdy, aby se k sobě Tvoji rodiče vrátili?“

Dorian: [Zamyslí se.] „Možná jo. Asi nijak hluboce... Kdyby to bylo za tu cenu, že by se spolu hádali, **tak ne**. Jako asi mě to někdy napadlo... ale.. tak.“

ŠJ: „Tak já už to budu směřovat ke konci, takže se zeptám, jestli k tomu, o čem jsme dnes mluvili, chceš ještě něco dodat?“

Dorian: „Hmm... Asi ne.“

ŠJ: „Takže to takhle můžeme uzavřít?“

Dorian: „Jako můžu Ti kdyžtak něco napsat, kdyby mě něco napadlo. Ale teď asi už nic.“

ŠJ: [Usměje se.] „Dobře. Tak já Ti moc děkuju!“

Dorian: „Za málo. Snad Ti to pomůže.“